

Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Közgyűlés

Borsod-Abaúj-Zemplén Megye Területfejlesztési Konceptió **TERÜLETI HATÁSVIZSGÁLATA**

Javaslattevési szakasz

Készítette: Város-Teampannon Kft.

2013. december

BORSOD-ABAÚJ-ZEMPLÉN MEGYE TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ

TERÜLETI HATÁSVIZSGÁLATA (KÖRNYEZETI, TÁRSADALMI ÉS GAZDASÁGI HATÁSVIZSGÁLAT)

MEGBÍZÓ	Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Önkormányzat 3525 Miskolc, Városház tér 1.	
KÉPVISELŐJE:	Dr. Mengyi Roland, a közgyűlés elnöke	
TERVEZŐ	Város-Teampannon kft. 1053 Budapest, Veres Pálné u. 7. Képviselője: Koszorú Lajos	
KÉSZÍTETTE	Koszorú Lajos Lázár Tibor Polgár Judit Tóth Helga Tábori Attila (TR 01-0402)	Város-Teampannon Kft. Környezetterv Kft. Üzenet Kft. Város-Teampannon Kft. Város-Teampannon Kft.
MUNKATÁRS	Munkácsi Péter projektmenedzsment	Város-Teampannon Kft.

FELELŐS TERÜLETRENDEZŐ TERVEZŐK

KOSZORÚ LAJOS

TR 01-1346

LÁZÁR TIBOR

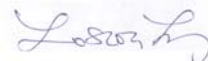
TR 01-5041

vezető területrendező tervező

vezető területrendező tervező

Város-Teampannon Kft.

Környezetterv Kft.

Budapest, 2013. december

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETÉS	3
1. A KÖRNYEZETI ÉRTÉKELÉS KIDOLGOZÁSI FOLYAMATÁNAK ISMERTETÉSE	4
1.1. A tematika ismertetése	4
1.2. a koncepció Véleményezése, nyilvánosság	6
1.3. Környezeti értékeléshez felhasznált források	6
2. VIZSGÁLT VÁLTOZATOK RÖVID ISMERTETÉSE	10
2.1. A megyei területfejlesztési koncepció céljainak, tartalmának összefoglaló ismertetése	10
2.2. A koncepció összefüggése más releváns tervekkel, illetve programokkal	12
2.2.1. Európa 2020 Stratégia	12
2.2.2. Területi Agenda 2020	13
2.2.3. OFTK Területi- és Tematikus Célok	13
A célrendszer kapcsolata az OFTK tervezetével	13
2.2.4. Nemzeti Vidékstratégia	15
2.2.5. Nemzeti Fenntartható Fejlődési Stratégia	15
2.2.6. Nemzeti Energiastratégia 2030.	16
2.2.7. VÍZGAZDÁLKODÁS ÉS VÍZKÁRELHÁRÍTÁS CÉLKITŰZÉSEI	16
2.2.8. Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia 2008-2025 (NÉS)	17
3. A KONCEPCIÓBAN FOGLALTAK KÖRNYEZETI HATÁSAINAK, KÖVETKEZMÉNYEINEK FELTÁRÁSA.....	18
3.1.1. Illeszkedés a megyei területrendezési terv céljaival	18
3.1.2. Illeszkedés a Nemzeti Környezetvédelmi Programmal	18
3.2. Környezetvédelmi célok és szempontok megjelenése, összefüggései a megyei területfejlesztési koncepcióban	19
3.3. A környezeti állapot várható (negatív/pozitív) változásai a koncepcióban megfogalmazott célok elérésének hiányában (trend forgatókönyv).....	22
3.4. A koncepció stratégiai céljainak várható közvetlen hatásai az egyes környezeti elemekre és rendszerekre.....	24
3.5. A koncepcióban javasolt célok és fejlesztések várható közvetett és közvetlen negatív környezeti hatásainak feltárása	26
3.6. A koncepcióban foglaltak országhatáron átnyúló hatásainak értékelése.....	32
4. A KONCEPCIÓ HATÁSA AZ ÁLTALA BEFOLYÁSOLT TERVEKRE.....	34
5. A KONCEPCIÓ TÁRSADALMI SZEMPONTÚ HATÁSVIZSGÁLATA.....	35
5.1. A megyei területfejlesztési koncepció társadalmi-gazdasági hatásvizsgálatának folyamata	35
5.2. A területfejlesztési koncepció céljainak, tartalmának összefoglaló ismertetése, kiemelve a társadalmi értékelés szempontjából releváns összefüggéseket	37
5.3. A koncepció célrendszerének megvalósítása, illetve meg nem valósulása esetén várható társadalmi hatások:	38
5.3.1 A népesség területi elhelyezkedésére	38
5.2. A foglalkoztatásra	39
5.3. A szabadidő eltöltésre, a rekreáció területi feltételeire	39
5.4. A népesség életminőségére és egészségi állapotára, szociális helyzetére	40
5.5. A társadalom biztonságérzetére, veszélyeztetettségére	40
6. A KONCEPCIÓ GAZDASÁGI SZEMPONTÚ HATÁSVIZSGÁLATA.....	41
6.1. A javaslat hatása a térszerkezetre	41
6.1.1 Műszaki infrastruktúra változások	41
6.1.2 Területhasználat változások	41

6.2 A javaslat hatása a természeti erőforrásokra (a kiaknázás lehetőségei és korlátai).....	42
6.3 A javaslat hatása a településrendszerre.....	44
6.4 Javaslatok hatása az ipar és kereskedelem térbeli szerkezetére	45
6.5 Javaslatok hatása a mezőgazdaságra	46
6.6 A javaslat hatása az erdőgazdálkodásra	46
6.7 A javaslat hatása az idegenforgalomra.....	47
6.8 Javaslatok hatása a vízgazdálkodásra.....	47
6.9 Javaslatok hatása a térség eltartó képességére és versenyképességére.....	48
6.10 A javaslatok hatása a műszaki infrastruktúrára	49
6.11 Javaslatok hatása az energiaellátására.....	49
7. KÖZÉRTHETŐ ÖSSZEFOGLALÓ	51

BEVEZETÉS

A környezeti értékelés tárgya Borsod-Abaúj-Zemplén Megye Területfejlesztési Konceptiója, melynek javaslattevő fázisa 2013. februárjában készült el, és a széleskörű egyeztetés utáni javított, kiegészített dokumentáció novemberben került véglegesítésre.

A területfejlesztésről és területrendezésről szóló 1996. évi XXI. törvény módosításával 2012. január 1-vel a megyei önkormányzatok hatáskörébe került a területfejlesztés megyei szintű tervezése, koordinálása. A 2012. év második felében e tervdokumentumok kidolgozásával kezdték meg a felkészülést a 2014-2020 közötti Európai Unió költségvetési-fejlesztési ciklusra. Az 1996. évi XXI. törvény a területfejlesztésről és a területrendezésről 5. § m) pontja értelmében a területfejlesztési koncepció az ország, illetve egy térség átfogó távlati fejlesztését megalapozó és befolyásoló tervdokumentum, ami meghatározza a térség hosszú távú, átfogó fejlesztési céljait, továbbá a fejlesztési programok kidolgozásához szükséges irányelveket, információkat biztosít az ágazati és a kapcsolódó területi tervezés és a területfejlesztés szereplői számára.

Jogszabályi összhang, előzmények

A környezeti értékelés tárgyát képező dokumentum a területi tervek tartalmi követelményeire vonatkozó jogszabályokkal összhangban, a módosításra vonatkozó sajátos előírások figyelembevételével kerül kidolgozásra, egyeztetésre és jóváhagyásra. A területfejlesztési tervek tartalmi követelményeiről szóló 218/2009.(X.6.) kormányrendelet előírásai, valamint a tervezést koordináló Nemzetgazdasági Minisztérium és újonnan létrejött háttérintézménye, a Nemzetgazdasági Tervezési Hivatal útmutatójának elvárásai alapján, a VitalPro Kft. (Budapest, Vezető tervező: Wächter Balázs) közreműködésével készült el a Helyzetfeltárás és értékelés, amit a Közgyűlés 2012. novemberi határozatával továbbtervezésre alkalmasnak nyilvánított. Ezt követően kezdődött meg a koncepcióalkotási folyamat, és a javaslati fázis széleskörű egyeztetési eljárását követően 2013. novemberében a testület elfogadta az eljárás során beérkezett észrevételekre, javaslatokra adott tervezői válaszokat. A koncepció elfogadása, az OFTK elfogadását és átvezetését követően 2013. év végére várható.

A koncepció készítése során a megye- és országhatárokon átívelő együttműködések jegyében egyeztetések zajlottak a szomszédos megyékkel. Folyamatos a kapcsolattartás a megyei tervezés koordinációját és irányítását biztosító Nemzetgazdasági Tervezési Hivatallal, a Nemzetgazdasági Minisztériummal és a Nemzeti Fejlesztési Minisztériummal.

Érintett terület

A hosszú távú, 2030-ig terjedő időszakra vonatkozó megyei területfejlesztési koncepció fő rendeltetése, hogy meghatározza Borsod-Abaúj-Zemplén megye 2030-ra elérendő jövőképét, a területfejlesztés/területpolitika átfogó céljait és az ezek eléréséhez vezető, 2020-ig megvalósítandó stratégiai céljainak rendszerét. A stratégiai célrendszer a megye meglévő és meghatározó trendjeinek és erőforrásainak ésszerű hasznosítására és az elkövetkező időszakra prognosztizált kihívások megválaszolására irányul, a kapcsolódó tervezési környezet (EU-s irányelvek és stratégiák, OFTK, készülő ágazati dokumentumok) már meglévő elképzeléseivel, elhatározásaival összhangban.

A koncepció teljes mértékben a hosszú távú területfelhasználás fenntartható rendjét meghatározó Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Területrendezési Tervben meghatározott térszervezési rendszert egészíti ki, összhangban a 2030-as elérendő jövőképpel, és a 2020-ig megvalósítandó stratégiai célok rendszerével. Megállapítható, hogy a környezeti szempontok megjelentek az egyes célkitűzésekben. Az MTrT és a TFK célkitűzéseinek harmóniája alapján megállapítható, hogy a környezeti hatások a rendezési terv környezeti értékelésében megállapított mértéktől nem térnek el jelentősen.

1. A KÖRNYEZETI ÉRTÉKELÉS KIDOLGOZÁSI FOLYAMATÁNAK ISMERTETÉSE

1.1. A TEMATIKA ISMERTETÉSE

1. A KÖRNYEZETI ÉRTÉKELÉS KIDOLGOZÁSI FOLYAMATÁNAK ISMERTETÉSE

A területfejlesztési koncepció tartalmi követelményeiről szóló jogszabály szerinti javaslattevő fázisban elkészül a környezeti értékelés tervezete, mely **az átfogó (2030-as időhorizontú) célok, valamint a 2020-ig elérendő területi és specifikus stratégiai, valamint horizontális célok eléréséhez szükséges intézkedések várható környezeti hatásait értékeli.** Mivel a tervezés és a környezeti értékelés párhuzamosan folyik, **a tervezők és a környezeti értékelést kidolgozó szakértő folyamatos konzultációja mellett,** a környezeti értékelés során felmerülő javaslatok folyamatosan épülnek be a tervbe.

1.1. A tematika ismertetése

1.2. A koncepció véleményezése, nyilvánosság

1.3. Környezeti értékeléshez felhasznált források

A környezeti értékelés elsődleges forrásai Borsod-Abaúj-Zemplén megye módosított területrendezési terve, az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció, a Nemzeti Környezetvédelmi Program, továbbá ágazati tervek és jogszabályok. A megye esetében kiemelt jelentőséggel bír a Európa 2020 Növekedési Stratégia célkitűzései, a Nemzeti Vidékstratégia, Nemzeti Fenntartható Fejlődési Stratégia és az Energiastratégia.

2. VIZSGÁLT VÁLTOZATOK RÖVID ISMERTETÉSE

2.1. A megyei területfejlesztési koncepció céljainak, tartalmának összefoglaló ismertetése, kiemelve a környezeti értékelés készítése szempontjából fontos részeket: *a fontos részek táblázatos formában, a területi és specifikus célokra lebontva kerülnek bemutatásra. Jelöljük azokat a részeket, melyek a koncepcióban foglaltaktól eltérő környezeti hatást eredményezhetnek, ezért vizsgálatuk indokolt.*

2.2. A koncepció összefüggése más releváns tervekkel, illetve programokkal: *Európa 2020 Stratégia, Területi Agenda 2020, OFTK Területi és Tematikus Célok, Nemzeti Vidékstratégia, Nemzeti Fenntartható Fejlődési Stratégia, Nemzeti Energiastratégia 2030, Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia 2008-2025 (NÉS)*

EU A Víz Keretirányelv, 2006/118/EK irányelv a felszín alatti vizek szennyezés és állapotromlás elleni védelméről, 2007/60/EK Irányelv az árvíz-kockázatok értékeléséről és kezeléséről, a Tisza Részvízgyűjtő Vízügyűjtő-Gazdálkodási Terve.

3. A KONCEPCIÓBAN FOGLALTAK KÖRNYEZETI HATÁSAINAK, KÖVETKEZMÉNYEINEK FELTÁRÁSA

3.1. A koncepció céljainak összevetése az Országos és Megyei Területrendezési Terv céljaival és a Nemzeti Környezetvédelmi Programmal;

3.2. Környezetvédelmi célok és szempontok megjelenése, illetve figyelembevétele, összefüggése a megyei területfejlesztési koncepcióval: *táblázatos formában, stratégiai célokra, lehetséges beavatkozásokra lebontva kerül bemutatásra;*

3.3. A környezeti állapot várható (negatív/pozitív) változásai a koncepcióban megfogalmazott célok elérésének hiányában (trend forgatókönyv)

3.4. A koncepció stratégiai céljainak várható közvetlen hatásai az egyes környezeti elemekre és rendszerekre: *táblázatos formában bemutatva: földre, vízre, levegőre, élővilágra (biodiverzitásra), továbbá a tájra, az épített*

környezetre, a kulturális örökség épített elemeire és az emberi egészségre gyakorolt környezeti hatások közötti különbség tekintetében;

3.5. A koncepció várható közvetett és közvetlen negatív környezeti hatásainak feltárása (különösen a Natura 2000, védett természeti területek, szélérőmű, útfejlesztések, bányászat)

3.6. A koncepcióban foglaltak országhatáron átnyúló hatásainak értékelése: *annak bemutatása, hogy a koncepció nem tartalmaz olyan, a tervhierarchia magasabb szintű terveiben nem szereplő, vagyis kizárólag a megye döntése alapján bekerülő koncepcionális elemet, mely a szomszédos ország környezeti állapotát negatívan befolyásolná.*

4. A koncepció hatása az általa befolyásolt tervekre: *Közvetlenül befolyásolt tervek a megye területfejlesztési stratégia programja, közvetetten az országos területi és ágazati operatív programok. Mindezekre külön stratégiai környezeti vizsgálat készül, így a továbbgyűrűző hatások a programozást kísérő SKV-ban kerülnek bemutatásra. További kifejtés ezért ezen a szinten nem indokolt.*

Az operatív programok és a környezeti értékelés párhuzamos készítése garantálja, hogy minden olyan javaslat (ajánlások) és intézkedés beépül a programokba, ami a koncepció következtében várhatóan fellépő környezetre káros hatások elkerülése, mérséklése vagy ellentételezése érdekében lehetséges.

5. Közérthető összefoglaló.

1.2. A KONCEPCIÓ VÉLEMÉNYEZÉSE, NYILVÁNOSSÁG

A megyei önkormányzat a javaslattevő fázisban kidolgozott területfejlesztési koncepciót véleményeztette. A koncepció a megye honlapján minden érdekelt és érdeklődő számára hozzáférhető, melyről figyelemfelhívó levelek kerültek kiküldésre az érintettek számára.

1.3. KÖRNYEZETI ÉRTÉKELÉSHEZ FELHASZNÁLT FORRÁSOK

A környezeti értékelés elsődleges forrása Borsod-Abaúj-Zemplén megye Területrendezési Terve, a Nemzeti Környezetvédelmi Program, a Megyei Területfejlesztési Koncepció Helyzetértékelés munkarésze, továbbá ágazati tervek és jogszabályok. A megye esetében kiemelt jelentőséggel bír a készülő Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció, valamint az Európa 2020 Stratégia és a Területi Agenda 2020 célkitűzései is. A környezeti értékelés szempontjából fontos továbbá az Országos Területfejlesztési Koncepcióban megfogalmazott környezetvédelemmel összefüggő fejlesztési célok és a megyei területrendezési terv összhangjának értékelése is.

A környezeti értékelés meghatározó alapdokumentuma a 2009-2014 közötti időszakra készült Nemzeti Környezetvédelmi Programról szóló 96/2009. (XII.9.) OGY határozat. Bár a következő programozási ciklus legnagyobb hányadára, a 2015-tel kezdődő időszaktól a IV. Nemzeti Környezetvédelmi Program előírásai lesznek mérvadóak, e dokumentum azonban várhatóan csak 2014 tavaszától, a Területfejlesztési Koncepció elfogadását követően lesz hozzáférhető.

A környezetállapot és a környezetpolitikai célok értékeléséhez az alábbi dokumentumok kerültek figyelembevételre:

- Országos Területrendezési Terv (OTrT);
- Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció (OFTK);
- Nemzeti Környezetvédelmi Program (NKP-III);
- Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia 2008-2025 (NÉS)
- Európa 2020 Stratégia (2010)
- Területi Agenda 2020
- Borsod-Abaúj-Zemplén megye Területrendezési Terve (2009)
- Nemzeti Vidékstratégia (2012)
- Nemzeti Fenntartható Fejlődési Stratégia (2007)
- EU Víz Keretirányelv (2000)
- Nemzeti Vízstratégia (2013)
- Nemzeti Energia Stratégia 2030
- Tisza Részvízgyűjtő Vízgyűjtő-Gazdálkodási Terv
- 2007/60/EK Irányelv az árvíz-kockázatok értékeléséről és kezeléséről
- Semmelweis Terv – Az egészségügy megmentésére (2011)

A környezeti értékelés elkészítéséhez fontos ismerni a területfejlesztéshez kapcsolódó jogszabályok követelményeit, mert ezek a jogszabályok behatárolják a koncepció tartalmát. Ezekről, a vonatkozó

jogszabályoktól függ a területfejlesztési koncepció környezetvédelmi tartalma és tartalmi mélysége, ettől eltérni nem lehet.

A környezeti értékelés elkészítésénél felhasznált területfejlesztéshez kapcsolódó jogszabályok:

- A területfejlesztésről és a területrendezésről szóló 1996. évi XXI. törvény
- Az Országos Területrendezési Tervről szóló 2003. évi XXVI. törvény
- A területfejlesztési koncepció, a területfejlesztési program és területrendezési terv tartalmi követelményeiről, valamint illeszkedésük, kidolgozásuk, egyeztetésük, elfogadásuk és közzétételük részletes szabályairól szóló 218/2009. (X.6.) Kormányrendelet
- A kiemelt térségi és megyei területrendezési tervek, valamint a településrendezési tervek készítése során az országos, a kiemelt térségi és a megyei övezetek területi érintettségével kapcsolatosan állásfoglalásra kötelezett államigazgatási szervek köréről és az eljárás részletes szabályairól szóló 282/2009. (XII.11.) kormányrendelet

A környezeti értékelés szempontjából meghatározó, a környezet védelmével összefüggő fontosabb jogszabályok:

- A környezet védelmének általános szabályairól szóló 1995. évi LIII. törvény
- A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény
- Az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény
- Az épített környezet alakításáról és védelméről szóló 1997. évi LXXVIII. törvény
- A kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény
- A termőföldről szóló 1994. évi LV. törvény
- A termőföld védelméről szóló 2007. évi CXXIX. törvény
- A vízgazdálkodásról szóló 1995. évi LVII. törvény
- A bányászatról szóló 1993. évi XLVIII. törvény
- A levegő védelméről szóló 306/2010. (XII.23.) Korm. rendelet
- Az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X.8.) Korm. rendelet
- A vízbázisok, távlati vízbázisok, valamint az ivóvízellátást szolgáló vízlétesítmények védelméről szóló 123/1997. (VII.18.) Korm. rendelet
- A nagyvízi medrek, a parti sávok, a vízjárta, valamint a fakadó vizek által veszélyeztetett területek használatáról és hasznosításáról, valamint a nyári gátak által védett területek értékének csökkenésével kapcsolatos eljárásról szóló 21/2006. (I.31.) Korm. rendelet
- A felszín alatti vizek védelméről szóló 219/2004. (VII.21.) Korm. rendelet
- A felszín alatti víz állapota szempontjából érzékeny területeken levő települések besorolásáról szóló 27/2004. (XII. 25.) KvVM rendelet, melyet módosított a 7/2005. (III.1.) KvVM rendelet
- A felszíni vizek minősége védelmének szabályairól szóló 220/2004. (VII.21.) Korm. rendelet
- A vízgyűjtő-gazdálkodás egyes szabályairól szóló 221/2004. (VII.21.) Korm. rendelet alapján kidolgozott vízgyűjtő-gazdálkodási tervek, az 1127/2010. (V.21.) Kormány határozat mellékletei (vizeink.hu)

- A vizek hasznosítását, védelmét és kártételeinek elhárítását szolgáló tevékenységekre és létesítményekre vonatkozó általános szabályokról szóló 147/2010. (IV.29.) Korm. rendelet
- A vizek mezőgazdasági eredetű nitrátszennyezéssel szembeni védelméről szóló 27/2006. (II.7.) Korm. rendelet
- Az országos területrendezési és építési követelményekről szóló 253/1997. (XII.20.) Korm. rendelet
- Egyes tervek, illetve programok környezeti vizsgálatáról szóló 2/2005. (I.11.) Korm. rendelet

A Megyei Területfejlesztési Konceptió Helyzetértékelés munkarésze a tartalmi követelményeknek megfelelően tartalmazza a környezeti állapotra vonatkozó elemzést is.

Ennek egy a hatásvizsgálatban releváns összefoglalóját mutatjuk be.

Környezeti elemek állapota és az alakulásukat befolyásoló fontosabb tényezők

A megye területén az üzemi eredetű légszennyezés a Sajó völgyében az Ózd-Kazincbarcika-Miskolc-Tiszaújváros tengely mentén koncentrálódik. A légszennyezetségi agglomerációk és zónák kijelöléséről szóló rendelet a Sajó völgyét 8-as sorszámmal külön légszennyezetségi zónába sorolta, ahol a porszennyezés mértéke a határértéket meghaladja. A megye többi térségében a levegőszennyezés meghatározóan közlekedési eredetű. A legszennyezettebb értékeket jellemzően a forgalmas közlekedési csomópontok adatai mutatják. BAZ megyében különösen a nagy közúti forgalmat lebonyolító főútvonalak (3-as, 26-os, 35-ös, 37-es és 38-as) települési szakaszai okoznak légszennyezési problémákat. Miskolc közlekedési eredetű légszennyezésének csökkentésében jelentős eredményt hozott az átadott M30-as autópálya, illetve a 26-os út várost elkerülő szakasza. Az elmúlt években a 37-es főúton és 38-as főúton, azon belül is a Tokaji hídon keresztül jelentősen megnövekedett az észak-déli irányú nemzetközi tranzitforgalom, amelynek településen kívüli elvezetését egy új híd és elkerülő út megépítésével tervezik megoldani 39-es főútként, melynek nyomvonala a területrendezési tervben is szerepel.

Közlekedési eredetű térségi zajterhelés a főutak települési szakaszai mentén érzékelhető. A zajterhelés a gyorsforgalmi úthálózat megyei szakaszainak, illetve a főutak elkerülő szakaszainak kiépítésével csökkenthető. Térségi jelentőségű zajterhelést okozhat a mezőkövesdi repülőtér tervezett újraindítása. A zajterhelés vonatkozásában elmondható, hogy a zajkibocsátási határértékeket a legtöbb megyei termelőüzem betartja. A legtöbb zajproblémát az okozza, hogy egyes üzemek – a korábbi nem megfontolt településfejlesztések miatt – lakóterületekkel határosak, továbbá már meglévő ipari létesítmények közelében is előfordult új lakóövezetek kijelölése.

A tájrehabilitációt igénylő területek a bányászat és az ipar által létrehozott tájsebek, roncsolt területek, amelyek országos jelentőségű összefüggő övezete Miskolc-Kazincbarcika-Edelény-Rudabánya térségében, illetve Ózd környezetében és Bükkábrány térségében jelent máig megoldatlan rekultivációs feladatokat.

A területrendezési terv adatai alapján vízerózió a megye területének majd háromnegyedét veszélyezteteti, különösen a hegyvidéki és változatos domborzati adottságú északi és nyugati területeket. A megye alacsonyabban fekvő déli és délkeleti területeit inkább a belvíz (főként a Tisza közelében fekvő területek) és a szélérozió veszélyezteti.

A feltárt szennyeződések ellenére a megyében jelentős ivóvíz-minőségi problémák nincsenek. A felszíni és a felszín alatti vizek, valamint a talaj minőségét jelentősen befolyásolja a települések vízellátási és csatornázottsági szintje és az ebből számítható közműolló nyitottsága. A megye közműollója a fejlesztések eredményeként folyamatosan záródik, amelynek 2010 évi százalékpontos értéke 21,8% volt, ami enyhén jobb a 22,5%-os országos adatnál.

Az elmúlt 50 év nehézipari termelése és az intenzív mezőgazdasági tevékenységek egyaránt jelentősen elszennyezték egyes települések és ipari központok talaját, felszíni és felszín alatti vizeit. Különösen terhelt ipari

eredetű szennyeződésekkel a Sajó-völgye, de szinte minden korábbi iparterületen találhatóak nehézfémekkel, olajjal, vegyi anyagokkal szennyezett talajok. A kibocsátott légszennyező anyagok (kén- és nitrogén-oxidok) Sajóbáony, Kazincbarcika és a Borsodi Hőerőmű környékén talajsavanyodást idéztek elő, ahol extrém mértékben lecsökkent a talajok pH-ja. Az alacsony pH következtében felborultak a talajok természetes biológiai és kémiai körfolyamatai és leromlott a termőképességük. A nehézfém-szennyeződések kohászati, vegyipari technológiákból származnak, de jelentős mennyiséget bocsátanak ki a hőerőművek Tiszaújvárosnál. A Sajóba kerülő nehézfém-szennyezések jelentős része a fenéküledékbe került, ahonnan az áradások mobilizálják. Nagyobb kiöntések alkalmával a fémszennyeződések szétterülnek az ártereken. Mivel a Sajó árterét sok helyen szántóföldként vagy legelőként hasznosítják, a felhalmozódó nehézfémek kockázatot jelentenek az agrárgazdálkodás számára (higany-, kadmium-, arzén- és ólom-koncentráció) Sajólád, Ónod, Sajóörös és Kesznyéte térségében. Higany- és ólom-feldúsulás észlelhető Sajószentpéter és Kazincbarcika térségében. Jelentős nehézfém-koncentrációk mérhetőek a kazincbarcikai ipari üzemek és létesítményeik tágabb térségében (Hg, Cd, Pb, As). Kimutathatóan magasabb a talajok nehézfém-tartalma Sajókeresztúr térségében, amit valószínűleg a BÉM Borsodi Érc, Ásvány- és Nyersanyag Feldolgozó Mű Zrt. telephelye okozott. Szennyezett területek találhatóak Rudabánya környékén, az egykori ércelőkészítő mű és a vasércbánya térségében. Jelentős diffúz szennyezőforrás a bánya meddőhányója és az ércelőkészítő nyíltszíni salakhányója.

A szennyezett területek egy részét az elmúlt két évtizedben kármentesítették, azonban jelentős részük továbbra is szennyezett területként van regisztrálva. Ismert jelentősebb szennyezett területek: mezőgazdasági telephelyek, trágyatelepek, hígtrágyatelepek, szeméttelpek.

A megye területén kiemelten érzékeny felszín alatti vízminőség-védelmi terület érinti a Bükk hegységet és az Aggteleki karsztot, ahol nyílt karsztok találhatóak. A megye kijelölt érzékeny felszíni vízgyűjtő-területei: Lázberci-víztározó vízgyűjtő-területe; Bódva és a Hernád vízgyűjtő területe; Tisza-tóval közvetlenül érintkező települések igazgatási területe.

Gyógyvíz minősítéssel rendelkező kút Bogácson, Mezőkövesden és Tiszaújvárosban található. Ásványvízzé minősített kút van Bogácson, Göncön, Miskolcon, Sárospatakon és Tiszaújvárosban. A megyében ivóvízminőségű talajvíz csak a Ronyva kavicsterasán található. A talaj és rétegvizek szinte mindenütt tisztításra szorulnak. A talajvízkészleteknél főként a vas-, mangán-, nitrát-, ammónium- és bakteriális szennyezettség, vízkeménység jelent problémát. Ennek okozói elsősorban a kommunális és mezőgazdasági szennyező források. A karsztvíz-készlet természetes tisztaságú, azonban lokálisan jelentkeznek szennyezési problémák (legutóbb Miskolcon volt ilyen probléma). Nitrát problémával néhány talajvízre települt vízműnél kell számolni, Encs és Szikszó térségében. Magas rétegeredetű ammóniatartalom miatt vízminőségi probléma jelentkezik Vatta, Csincse és Szakáld településeken.

A fürdésre használt tavak minősége általában megfelelő és tűrhető kategóriába tartozik (Miskolc, Mályi, Kistokaj, Nyékládháza környéki bányatavak, Arló-i-tó). A tavak környezetének fokozott beépülése, a szennyvíztisztítás hiánya egyre inkább hozzájárulnak a fürdőhelyek elszennyeződéséhez. A Sajó és a Hernád bakteriális szennyezettsége a nyári időszakban a fürdőzők miatt jelentősen megnövekszik.

2. VIZSGÁLT VÁLTOZATOK RÖVID ISMERTETÉSE

2.1. A MEGYEI TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ CÉLJAINAK, TARTALMÁNAK ÖSSZEFOGLALÓ ISMERTETÉSE

A hosszú távú, 2030-ig terjedő időszakra vonatkozó megyei területfejlesztési koncepció fő rendeltetése, hogy meghatározza Borsod-Abaúj-Zemplén megye 2030-ra elérendő jövőképét, átfogó céljait és az ezek eléréséhez vezető, 2020-ig megvalósítandó stratégiai céljainak rendszerét. A 2014-2020 közötti költségvetési-fejlesztési ciklusra való felkészülés egy többlépcsős tervezési, és nem utolsósorban szervezési, együttműködési és szemléletformálási folyamatot jelent. Ez a megye átfogó, 2030-ra előirányzott jövőképe és céljainak meghatározását követően, a jövőkép megvalósulásának irányába vezető 7 éves időszakra (2014-2020) vonatkozó stratégia és operatív program megtervezését, a konkrét projektek előkészítését foglalja magába. A stratégiai célrendszer a megye meglévő és meghatározó trendjeinek és erőforrásainak ésszerű hasznosítására és az elkövetkező időszakra prognosztizált kihívások megválaszolására irányul, a kapcsolódó tervezési környezet (EU-s irányelvek és stratégiák, OFTK, készülő ágazati dokumentumok) már meglévő elképzeléseivel, elhatározásaival összhangban.

A vizsgálat tárgyát képező dokumentum a vonatkozó jogszabályi előírásoknak megfelelően a területfejlesztési koncepció, a területfejlesztési program és a területrendezési terv tartalmi követelményeiről, valamint illeszkedésük, kidolgozásuk, egyeztetésük, elfogadásuk és közzétételük részletes szabályairól szóló 218/2009 (X.6) Kormányrendelet alapján került kidolgozásra. Célrendszerének kialakítása a Nemzetgazdasági Tervezési Hivatal által 2012-ben kiadott útmutatónak megfelelően, az érintettek széleskörű bevonásával megtörtént, több körös egyeztetési folyamat végeredményeként került meghatározásra. A megye 2030-as jövőképe összefoglalva a következő: „Lakónépesség csökkenés megáll, a gazdaságilag aktív lakosság növekszik, bővül a foglalkoztatottság szintje, a tradicionális iparágak (vegyipar, gépgyártás, energiaipar) fejlődnek, sikertényezők a k+f együttműködések, jó elérhetőség, jól képzett és hatékonyan dolgozó munkaerő, növekvő feldolgozóipar, a megye természeti erőforrásainak magasabb szintű fenntartható hasznosítása, a megújuló energiaforrás bővül, foglalkoztatási körzetek alakulnak és együttműködnek, roma lakosság felzárkóztatása, a megye vonzó befektetési helyszín lesz, elsődlegesen a feldolgozóipar számára, vonzó természeti és kulturális értékek látogatottsága nő, társadalom megújul, környezeti minőség javul, és fejlődik a gazdaság a települések szolgáltatásai növekedésével párhuzamosan, rendezetté és vonzóvá válik a településkép. Ezen tényezők és a szakszerű marketingtevékenységek eredményeként Borsod-Abaúj-Zemplén megye elmaradottságát és a nehézipari-bányászati örökség kedvezőtlen hatásait magán viselő képét egy dinamikusan fejlődő, jövőorientált ipari térség képe foglalja el a köztudatban.”

Külön mottóban nem került megfogalmazásra a megye jövőképe. A jövőkép öt, 2030-ra megfogalmazott átfogó cél elérésével valósítható meg, ezek a következők:

„Foglalkoztatás bővítése” - A munkanélküliségi ráta a megyében 13% alatt legyen 2020-ra;

„A gazdaság teljesítőképességének javítása” – Az egy főre jutó bruttó hozzáadott érték 2020-ra legalább az országos átlag 75%-át érje el. A cél, hogy az egy főre jutó SZJA alapnak a megye és az ország közötti különbsége megszűnjön 2020-ra.

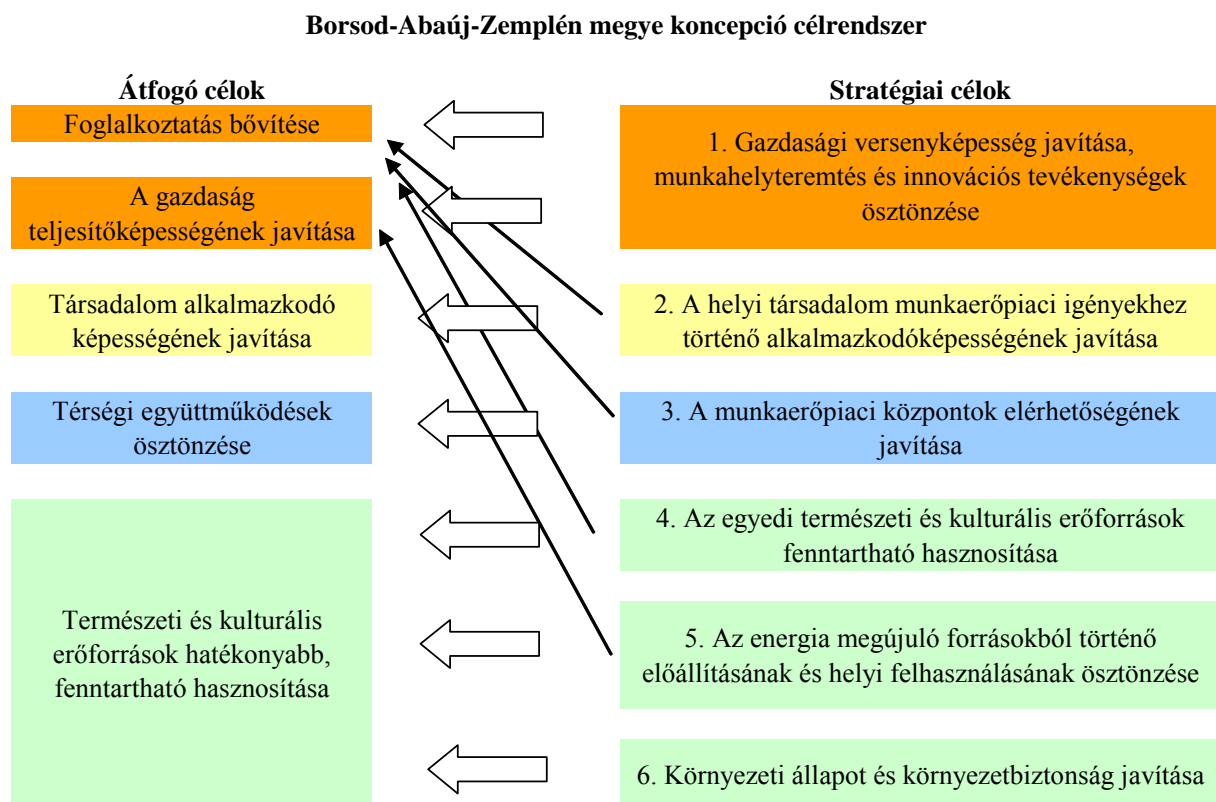
„Társadalom alkalmazkodó képességének javítása” – az ezer foglalkoztatottra vetített szociális segélyezettek számának megfelelése az országos átlaghoz viszonyítva. Csökkenjen a szegénységben és társadalmi kirekesztődésben élők aránya, különös tekintettel a roma népességre.

„Természeti és kulturális erőforrások fenntartható hasznosítása” - fenntartható és integrált módon kerüljenek megőrzésre, védelemre és hasznosításra a gazdag természeti és épített környezet, valamint a kulturális örökség

elemei és gyűjteményei, kiemelten az energiatermelés, a turizmus, valamint a mezőgazdaság és élelmiszeripar területén, továbbá valósuljon meg a vidéki térségek ökológiai-társadalmi-gazdasági funkciójának fenntartása

„Térségi együttműködések ösztönzése” - a gazdasági fejlődés és a társadalmi megújulás a térségközpontokon kívül elérje a kisebb, a főbb közlekedési tengelyektől távolabbi perifériákat, illetve az egyes közszolgáltatások ellátásában erősödjön a területi szereplők és szervezetek közti együttműködés

A 2030-ra meghatározott célállapot hat darab, 2020-ig teljesítendő stratégiai cél megvalósításán keresztül érhető el. A stratégiai célok mind földrajzi helyszínektől függetlenül teljesítendő célként kerültek meghatározásra. A stratégiai célokhoz nem rendeltek prioritásokat. A megyei Területfejlesztési Koncepció stratégiai célrendszere a következő:

2.2. A KONCEPCIÓ ÖSSZEFÜGGÉSE MÁS RELEVÁNS TERVEKKEL, ILLETVE PROGRAMOKKAL

A Megyei Területfejlesztési Koncepció célrendszerének illeszkedési vizsgálata más releváns programok és tervek célkitűzéseivel a dokumentumban, a „Külső koherencia vizsgálat” részben már feltárássra került az OFTK-val, az OTRT-vel és a Növekedési Tervvel. A környezeti értékelés szempontjából releváns szempontokat és elvárásokat megjelenítő fontosabb dokumentumok azonban nem kerültek bemutatásra, ezért a koncepció célrendszerének már leírt kapcsolódásainak összefoglalása, és környezeti szempontú értékeléssel történő kiegészítése mellett a további, releváns tervekkel és irányelvekkel formált kapcsolatrendszert is e fejezetben ismertetjük.

2.2.1. EURÓPA 2020 STRATÉGIA

A Borsod-Abaúj-Zemplén megyei fejlesztési koncepció magját képező célrendszer illeszkedése szempontjából kiemelt figyelemmel kezelt dokumentum az Európa 2020 – Európa növekedési stratégiája. Területfejlesztési aspektusból ugyanis ez tekinthető a legmagasabb szintű, a térség szempontjából is meghatározó, általános célokat megfogalmazó dokumentumnak. Az Európa 2020 stratégiában meghatározott öt, uniós szintű célkitűzéssel összefüggésben Magyarország is meghatározta saját, 2020-ig elérendő nemzeti céljait. A nemzeti célkitűzések eléréséhez a területfejlesztési koncepciónak – Borsod-Abaúj-Zemplén megye lakosságszámával arányosan - szükséges hozzájárulnia. A környezeti értékelés szempontjából a legnagyobb jelentőséggel az éghajlatváltozás és energia témakörét érintő 3. számú célkitűzés bír. Ennek kapcsán a megyei célkitűzés az országos változással (enyhén növekvő kibocsátás) ellentétesen a térségi gazdaság szerkezeti változásokkal párhuzamban a CO₂ kibocsátás csökkenését vetíti előre. A másik két területen a teljesítmény nagymértékben függ az országos energiapolitikától. A koncepció által megfogalmazott célkitűzés értelmében a megye a megújuló energiaforrások részaránya tekintetében az országos vállaláson túlmenően teljesíthet.

Az Európa 2020 növekedési stratégia 11 tematikus célkitűzést fogalmazott meg, melyek a 2014-2020-as periódus programozásának sarokköveiként szolgálnak. Ezek felsorolás szerűen a következők:

- 1. A kutatás, a technológiai fejlesztés és az innováció megerősítése;*
- 2. Az IKT-hoz való hozzáférés elősegítése és e technológiák használatának és minőségének fokozása;*
- 3. KKV-k versenyképességének fokozása;*
- 4. Az alacsony szén-dioxid-kibocsátású gazdaságra való áttérés támogatása minden ágazatban;*
- 5. Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás, valamint a kockázatok megelőzésének és kezelésének elősegítése;*
- 6. Környezetvédelem és az erőforrások hatékonyságának elősegítése;*
- 7. A fenntartható közlekedés elősegítése és a kulcsfontosságú hálózati infrastruktúrák előtti akadályok elhárítása;*
- 8. A foglalkoztatás és a munkavállalói mobilitás ösztönzése;*
- 9. A társadalmi befogadás előmozdítása és a szegénység elleni küzdelem;*
- 10. Beruházás az oktatásba, készségekbe és az egész életen át tartó tanulásba; valamint*
- 11. Az intézményi kapacitások és a közigazgatás hatékonyságának fokozása.*

A támogatási forrásokhoz való lehető legszélesebb körű hozzáférés biztosítása érdekében elemi fontosságú a megyei célrendszer és a Tematikus Célkitűzések lehető legnagyobb mértékű átfedésének biztosítása. Megállapítható, hogy a megyei célrendszer figyelembe veszi az Európa 2020 növekedési stratégia célkitűzéseit. A Közös Stratégiai Keret 11 Tematikus Célkitűzésének előrehaladását gyakorlatilag kivétel nélkül támogatják az egyes egyedi lehatárolású földrajzi célterülethez meghatározott fejlesztési prioritások. Az Európa 2020 Stratégia tematikus célkitűzései közül a 4.-7. számmal ellátottak hivatottak közvetlenül hozzájárulni a környezetállapot megőrzéséhez, a környezeti minőség fejlesztéséhez. Ezek végrehajtásához a megye összes területi célja, valamint a 4. és 7. célkitűzés kivételével a megyei koncepció összes Stratégiai célja is kiemelten kapcsolódik. A 2014-2020 közötti európai programozási ciklus Tematikus Célkitűzéseinek elérését segíti a koncepció horizontális céljai (Fenntartható környezet- és tájhasználat; Barnamezős területek hasznosítása; Hátrányos helyzetű társadalmi csoportok bevonása a fejlesztésekbe; Korszerű információs és kommunikációs

technológiák (ICT) alkalmazása) a szóban forgó cél prioritásain keresztül a 11 páneurópai tematikus fejlesztési célkitűzés közül héthez jelentős mértékben képes hozzájárulni.

2.2.2. TERÜLETI AGENDA 2020

Az Európa 2020 növekedési stratégiához hasonlóan, kiemelten kezelendő az Európai Unió területfejlesztési-fejlesztéspolitikai irányelveit 2020-ig meghatározó Területi Agenda 2020. A 2011 tavaszán Gödöllőn elfogadott dokumentum integrálja az Európa 2020 növekedési stratégia „intelligens, fenntartható és befogadó” növekedést előíró szempontjait az európai területfejlesztés szempontrendszerébe, valamint a területi kohézió előmozdítása érdekében hat fő célt fogalmaz meg. Amint az a dokumentum „Külső koherencia vizsgálat” című fejezetében is kifejtésre került, a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei területfejlesztési koncepcióban megfogalmazott célok gyakorlatilag mindegyike egybevág a páneurópai területi célkitűzésekkel.

A környezeti értékelés szempontjából kiemelt jelentőséggel rendelkezik a 6. számú, a régiók ökológiai, táji és kulturális értékeinek kezelését és összekapcsolását előíró célkitűzés. A dokumentum összes stratégiai- és a horizontális célja is hozzájárul a Területi Agenda 2020 környezeti elemek és rendszerek szempontjából messzemenőig releváns célkitűzésének megvalósulásához.

2.2.3. OFTK TERÜLETI- ÉS TEMATIKUS CÉLOK

A készülő Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció (OFTK) fejlesztéspolitikai és területfejlesztési célokat egyaránt tartalmaz, a specifikus területi célok értelemszerűen nem jelenítenek meg a környezet védelméhez hasonló ágazati célkitűzéseket. A tematikus célok között azonban 6. számmal megjelenítésre került a „Stratégiai erőforrások nemzeti megőrzése, használata és környezetünk védelme”. Ez a célkitűzés minden stratégiai célban integrálásra került.

További két, a környezeti értékelés szempontjából releváns specifikus tematikus cél került megfogalmazásra az OFTK-ban, ez a 2. számú „Gyógyuló és gyógyító Magyarország, egészséges társadalom” és a 3. számmal ellátott „élhető és életképes vidék, egészséges élelmiszertermelés és ellátás”. Utóbbihoz a Területfejlesztési koncepció összes stratégiai- és horizontális célja egyaránt kapcsolódik.

A célrendszer kapcsolata az OFTK tervezetével

Az alábbi táblázat mutatja a megyei és a nemzeti szintű átfogó fejlesztési célok összhangját:

Borsod-Abaúj-Zemplén megye átfogó céljai	OFTK átfogó céljai
1. Foglalkoztatás bővítése	1. Értékteremtő, foglalkoztatást biztosító gazdaság és növekedés
2. A gazdaság teljesítőképességének javítása	2. Népesedési fordulat, egészséges és megújuló társadalom
3. A társadalom alkalmazkodó képességének javítása	3. Természeti erőforrásaink fenntartható használata, értékeink megőrzése és környezetünk védelme
4. Természeti és kulturális erőforrások hatékonyabb, fenntartható hasznosítása	4. Térségi potenciálokra alapozott, fenntartható térszerkezet
5. Térségi együttműködések ösztönzése	

Az alábbi táblázat bemutatja a megyei és a nemzeti szintű stratégiai célok kapcsolatát:

Borsod-Abaúj-Zemplén megye stratégiai céljai

1. Gazdasági versenyképesség javítása, munkahelyteremtés és innovációs tevékenységek ösztönzése

Technológiai park, high-tech zóna létrehozása

Térség-, illetve ágazat-specifikus fejlesztések

Logisztikai bázis fejlesztése

Gazdaságfejlesztés finanszírozási rendszerének megújítása

Gazdaságfejlesztést ösztönző intézményrendszer kialakítása

Vidéki térségek fejlesztése

2. A helyi társadalom munkaerő-piaci igényekhez történő alkalmazkodóképességének javítása

Gazdaság igényeire, piaci kihívásokra rugalmasan reagáló képzési, szakképzési rendszer működtetése

Leszakadó csoportok felzárkóztatása

Egészségi állapot javítást szolgáló programok és intézményrendszeri fejlesztések

Szociális ellátási kapacitás bővítése és újszerű megoldások alkalmazása

3. A munkaerő-piaci központok elérhetőségének javítása

5. Az egyedi természeti és kulturális erőforrások fenntartható hasznosítása

Természeti és kulturális örökségértékek turisztikai célú fenntartható hasznosítása

Zöldség- és gyümölcstermesztés, állattenyésztés, valamint a helyi, tájjellegű élelmiszeripari termékek kisipari előállítás

Felszín alatt található nyersanyagok energetikai célú hasznosítása

6. Az energia megújuló forrásokból történő előállításának és helyi felhasználásának ösztönzése

7. Környezeti állapot és környezetbiztonság javítása

OFTK stratégiai céljai

1. Gazdasági növekedés, versenyképes, exportorientált, innovatív gazdaság

8. Az ország makro-regionális gazdasági és térszerkezeti csomópont

9. Többközpontú növekedésünk motorjai: városok és gazdasági térségek

11. Egységes és integrálódó társadalom és gazdaság és egyenlő létfeltételek az ország egész területén

4. Kreatív tudástársadalom, korszerű gyakorlati tudás, K+F+I

5. Közösségi megújulás, értéktudatos és szolidáris öngondoskodó társadalom, romaintegráció

11. Egységes és integrálódó társadalom és gazdaság és egyenlő létfeltételek az ország egész területén

9. Többközpontú növekedésünk motorjai: városok és gazdasági térségek

12. Elérhetőség és mobilitás megújuló rendszere

2. Gyógyuló és gyógyító Magyarország, egészséges társadalom (egészség- és sportgazdaság)

3. Élhető és életképes vidék, egészséges élelmiszer-termelés és ellátás

7. Nemzeti stratégiai erőforrások megőrzése, fenntartható használata, és környezetünk védelme

10. Vidéki térségek értékalapú felemelése

7. Nemzeti stratégiai erőforrások megőrzése, fenntartható használata és környezetünk védelme

7. Nemzeti stratégiai erőforrások megőrzése, fenntartható használata és környezetünk védelme

OFTK stratégiai céljain belül a „6. Jó állam: nemzeti közművek és közszolgáltatások, szolgáltató állam és biztonság” cél elsősorban az eszközrendszer miatt országos szinten értelmezhető, ugyanakkor a megye számára is fontos, hogy az itt működő önkormányzatok közszolgáltatási feladataikat igény orientáltan és hatékonyan lássák el. Kiemelten fontos, hogy a megye minden településén biztosítani kell területi együttműködések, vagy mobil szolgáltatások révén is a közszolgáltatások elérhetőségét, hogy a mindennapi lakhatáshoz szükséges funkciók meglegyenek. Törekedni kell a településeken a természeti és épített örökségértékek megóvására, ésszerű hasznosítására.

Mivel az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció az ágazati stratégiákkal és tervekkel összhangban készült, ezért elsősorban e dokumentummal történt meg a részletes koherencia vizsgálat. Az EU finanszírozási dokumentumokhoz, mint a Partnerségi Megállapodáshoz és a kapcsolódó operatív programokhoz való illeszkedése a megyei fejlesztési program keretében valósul meg. Fontos kiemelni, hogy a program stratégiai céljai összhangban vannak az EU 2020 stratégia tematikus célkitűzéseivel.

2.2.4. NEMZETI VIDÉKSTRATÉGIA

Az alacsony urbanizáltság, a laksűrűség, a sajátos termelési tevékenységek és egyéb mutatók alapján vidékiesnek nyilvánított területeken az egymásra halmozódó kihívásokkal való szembenézés első lépéseként 2012-ben kidolgozott, célkitűzéseket 2020-ig megfogalmazó Nemzeti Vidékstratégia öt stratégiai célt és három horizontális célt nevesít. Ezek közül az 1. számmal ellátott, „Tájaink természeti értékeinek, erőforrásainak megőrzése” című cél az, ami a környezeti állapot javítását, a természet közeli elemek és rendszerek fenntarthatóbb hasznosítását irányozza elő, melyhez a koncepció célrendszere teljes mértékben hozzájárul. A Vidékstratégia 2.-4. célja (Sokszínű és életképes agrártermelés; Élmezési és élelmiszerbiztonság; A vidéki gazdaság létalapjainak biztosítása, a vidéki foglalkoztatás növelése) a környezeti vizsgálat szempontjából irreleváns ágazati célkitűzéseket fogalmaz meg. A vidékies lakókörnyezet állapotának javítását nevesíti a Nemzeti Vidékstratégia 5. számú célja („A vidéki közösségek megerősítése, a vidéki népesség életminőségének javítása”) ehhez a koncepció célrendszerének összes specifikus célja és a releváns – vidékies - területek céljai, prioritásaikba foglalt beavatkozásaiakon keresztül hozzájárulni.

Környezeti szempontból ennél is nagyobb jelentőséggel rendelkezik a fenntarthatóság általános érvényű előmozdítását megtestesítő horizontális cél. A környezeti értékelés szempontjából rendkívül öröndetes tény, hogy a megyei területfejlesztési koncepció célrendszere úgy került kialakításra és részletezésre, hogy minden stratégiai és horizontális cél egyaránt hozzájáruljon ennek érvényesüléséhez.

2.2.5. NEMZETI FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI STRATÉGIA

A megyei fejlesztési koncepció megfeleltetése a fenntarthatóság kritériumainak, napjainkra megkerülhetetlenné vált. Az EU Fenntartható Fejlődési Stratégiájának rendelkezéseivel összhangban – minden tagállamban, így Magyarországon is - Nemzeti Fenntartható Fejlődés Stratégia (NFFS) is kidolgozásra került. E dokumentum rendkívül fontos fenntarthatósági szempontokat von be a területfejlesztés és az ahhoz kapcsolódó tervezés folyamatába is, ezért az NFFS célrendszerével alkotott kohézió vizsgálata messzemenőig indokolt. Fontos megjegyezni ugyanakkor, hogy a Nemzeti Fejlesztési Ügynökség és a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium által 2007-ben elkészített „A fenntarthatóságot veszélyeztető társadalmi folyamatok kezelése, fenntartható folyamatok erősítése”, valamint „A gazdaság fejlesztése a fenntartható fejlődés követelményei szerint” című átfogó dokumentumok a 2006-os, Az EU Fenntartható Fejlődésre Vonatkozó Megújult Stratégiájára építkeznek. Ez a páneurópai dokumentum ugyanakkor még a 2000 márciusában elfogadott Lisszaboni Stratégia alapvetéseire támaszkodik, melyek azonban részben felülírásra kerültek a 2010-ben elfogadott „Európa 2020 - Európa növekedési stratégiája” elnevezésű dokumentum szakpolitikai területekre megfogalmazott célrendszerével. Ezért, az NFFS részben túlhaladott célrendszerének okán a megyei fejlesztési koncepció fenntarthatósági megfelelését a környezeti értékelés szempontjából csak „A környezet eltartóképességének megőrzését” előírányzó elem vizsgálatán keresztül tekintettük relevánsnak és indokoltnak.

Mint ahogy az a fejlesztési koncepcióban rögzítésre kerül, a fenntarthatóság elve elsősorban a klímaváltozásnak való kitettség mérséklését (*az agrárvertikum táji adottságoknak megfelelő optimalizálását, a vízgazdálkodás fejlesztését és a települési mikroklima javítását*), az energiahatékonyság növelését, a kibocsátások csökkentését és az erőforrás-felhasználás hatékonyságának fejlesztését (*alacsony szintű környezetterheléssel járó település- és térségüzemeltetés, hulladékgazdálkodás, „intelligens” települések, épületek, vállalkozások kialakítását*) szolgáló komplex programokban érvényesül majd. Ugyanakkor a környezet eltartó képességének megőrzését szolgáló négy cél közül csak egy olyan van, amelyikhez a fejlesztési koncepció valamelyik területi célja ne járulna hozzá: A természeti értékek védelme, a természetes ökoszisztémák működőképességének megőrzése

várhatóan nem lesz elsődleges fókuszterület az ikervárosok és térségük határon átnyúló együttműködésének, a nemzetközi térszervezés kialakítása során. A klímaváltozásra való felkészülést szolgáló három célt a Területfejlesztési Konceptió összes stratégiai célja támogatja.

2.2.6. NEMZETI ENERGIASZTRATÉGIA 2030.

A Nemzeti Fejlesztési Minisztérium által 2012-ben kidolgozott Nemzeti Energiastratégia 2030-ra megfogalmazott célállapotának elérése érdekében 8 „tézist” határoz meg. Ezek közül az utolsó, az „állami szerepvállalás erősítése” címmel ellátott prioritás, zömmel olyan feladatokat és beavatkozásokat (például az állam az energetikai piacon való hangsúlyosabb jelenléte, az energetikai intézményrendszer megújítása, a földgáz importforrások diverzifikálása) irányoz elő, melyek kizárólag a központi kormányzat hatáskörét képezik, így annak megvalósítási folyamatára a megye területfejlesztési koncepciója nincs ráhatással.

A további hét prioritás mindegyike - legalább az átgyűrűző hatásain keresztül - jelentős környezeti állapotváltozást, jellemzően a környezeti elemek és rendszerek terheltségének csökkenését magában hordozó célkitűzés. Ezek megvalósulásához – a csak egyes téregységekben megtalálható erőművek korszerűsítését célzó elem kivételével – javarészt a megyei koncepció összes területi stratégiai célja hozzájárul. Szerteágazó prioritásain keresztül a helyi- és térségi gazdasági rendszerek fenntartható fejlesztését célzó 4. és 5. stratégiai cél („Az egyedi természeti és kulturális erőforrások fenntartható hasznosítása és 5. Az energia megújuló forrásokból történő előállításának és helyi felhasználásának, valamint az energiahatékonyságnak az ösztönzése”) nagymértékben illeszkedik az Energiastratégia fő célkitűzéseivel. A lakásállomány energetikai korszerűsítésén keresztül és többek között a biomassza termelés és az alternatív energiaforrások kiaknázását barnamezős megoldások keretében előirányzó cél, további jelentős számú esetben járul hozzá a Nemzeti Energiastratégia főbb céljainak megvalósulásához.

2.2.7. VÍZGAZDÁLKODÁS ÉS VÍZKÁRELHÁRÍTÁS CÉLKITŰZÉSEI

A vízgazdálkodási és vízkár-elhárítási célok teljesülésének vizsgálata során első közelítésben a Tisza Részvízgyűjtő Vízyűjtő-gazdálkodási Terve szolgált alapul, mely dokumentum az EU Víz Keretirányelv hazai megvalósításának részeként, annak rendelkezéseit és ajánlásait messzemenőig figyelembe véve készült. Ezt egészítették ki a 2006/118/EK irányelv a felszín alatti vizek szennyezés és állapotromlás elleni védelméről szóló rendelkezései. Mindezeket túl vizsgálatra került az árvízhez kapcsolódó vízkárelhárítási célkitűzések megjelenítése is, az árvíz kockázatok értékeléséről és kezeléséről értekező 2007/60/EK Irányelv - alapján.

E dokumentumok és a Területfejlesztési Konceptió céljai közötti kapcsolódás a koncepció „Külső koherencia vizsgálat” című fejezetében nem került feltüntetésre, de azok kiemelt környezeti szempontú relevanciája miatt nem tekinthetünk el bemutatásuktól (lásd táblázat). Megállapítható, hogy a víz, mint kiemelt környezeti elem, állapotához kapcsolódó vízgazdálkodási és vízkárelhárítás célok a releváns stratégiai céloknál súlyuknak megfelelő szinten kerültek beépítésre és megjelenítésre a Területfejlesztési Konceptió célrendszerében.

vízgazdálkodás és vízkárelhárítás célkitűzései	MEGYEI CÉLOK
A) Tisza Részvízgyűjtő Vízyűjtő-gazdálkodási Terv FELSZÍNI VIZEKRE vonatkozó környezeti célkitűzései - A Víz Keretirányelv értelmében -	
1. A víztestek állapotromlásának megakadályozása	Környezeti állapot és környezetbiztonság javítása
2. a természetes állapotú felszíni víztestek esetén a jó ökológiai és jó kémiai állapot megőrzése vagy elérése (vagy a kiváló állapot megőrzése)	

vízgyűjtő és vízkárelhárítás célkitűzései	MEGYEI CÉLOK
3. az erősen módosított vagy mesterséges felszíni víztestek esetén a jó ökológiai potenciál (a hatékony javító intézkedések eredményeként elérhető állapot) és jó kémiai állapot elérése	Környezeti állapot és környezetbiztonság javítása
4. az elsőbbségi anyagok által okozott szennyeződések fokozatos csökkentése és a kiemelten veszélyes anyagok bevezetések, kibocsátásainak és veszteségeinek megszüntetése vagy fokozatos kiiktatása.	
B) Duna Részvízgyűjtő Vízyűjtő-Gazdálkodási Terv FELSZÍN ALATTI VIZEKRE vonatkozó környezeti célkitűzései - A Víz Keretirányelv és az azt kiegészítő 2006/118/EK31 irányelvben foglaltak értelmében -	
5. A felszín alatti vizek szennyeződésének korlátozása, illetve megakadályozása	Környezeti állapot és környezetbiztonság javítása
6. A víztestek állapotromlásának megakadályozása	
7. A víztestek jó mennyiségi és jó kémiai állapotának elérése	
8. A szennyezettség fokozatos csökkentése, a szennyezettség koncentráció bármely szignifikáns és tartós emelkedő tendenciájának megfordítása	
C) 2007/60/EK Irányelv az árvízveszélyek értékeléséről és kezeléséről	
9. Árvízveszélyek csökkentése	Környezeti állapot és környezetbiztonság javítása
10. Árvizek káros következményeinek csökkentése	

2.2.8. NEMZETI ÉGHAJLATVÁLTOZÁSI STRATÉGIA 2008-2025 (NÉS)

A Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia, Magyarország középtávú klímapolitikája tekintetében három fő cselekvési irányt jelölt ki. Ezek a következők:

1. az uniós és nemzetközi követelményeknek megfelelő intézkedések, az éghajlatváltozást kiváltó gázok kibocsátásának csökkentése, illetve növekedésének megelőzése érdekében. Az üvegházhatású gázok kibocsátásának mérséklését az összes energiafelhasználás csökkentésével közös megvalósítása, a termelés és fogyasztás szerkezetének kevésbé anyag- és energia-igényes irányba történő terelésével.
2. A már elkerülhetetlen éghajlatváltozás kedvezőtlen ökológiai és társadalmi-gazdasági hatásai elleni védekezés, az éghajlatváltozás következményeihez való alkalmazkodóképesség javítása;
3. Az éghajlatváltozás társadalmi tudatosítása és a klímatudatosság erősítése.

Ezzel összhangban a *Környezeti állapot és környezetbiztonság javítása* célkitűzés a koncepció egyik javaslata „az éghajlatváltozáshoz alkalmazkodó megyei és helyi stratégiák és cselekvési tervek kidolgozása”. Az éghajlatváltozás társadalmi tudatosítása a megye egészén, horizontális feladatként jelenik meg a Területfejlesztési koncepcióban: Fenntartható környezet- és tájhasználat.

3. A KONCEPCIÓBAN FOGLALTAK KÖRNYEZETI HATÁSAINAK, KÖVETKEZMÉNYEINEK FELTÁRÁSA

3.1.1. ILLESZKEDÉS A MEGYEI TERÜLETRENDEZÉSI TERV CÉLJAIVAL

A területrendezési terv elsődlegesen a területfelhasználási igények nagytávlatú koordinálását, az igények kielégítési lehetőségeinek kompromisszumos megoldásait célozza meg, úgymint:

- I. a társadalmi, gazdasági és környezeti céloknak megfelelő térbeli szerkezet kialakítása,
- II. a városok - községek, fejlett - elmaradott térségek közötti különbségek mérséklése,
- III. a megyei térszerkezet és településrendszer harmonikus fejlődésének elősegítése,
- IV. a térségi területfelhasználás rendjének meghatározása,
- V. a műszaki-infrastrukturális hálózatok összehangolt térbeli rendjének kialakítása,
- VI. a területi, táji, természeti, ökológiai és kulturális adottságok, értékek megőrzése, valamint
- VII. a természeti erőforrások védelme.

A megyei területrendezési terv fent felsorolt nagytávú céljaival összhangban készült el a megyei területfejlesztési koncepció. Ezekkel a célokkal egyértelmű kapcsolatban vannak a koncepció átfogó céljai és stratégiai céljai.

3.1.2. ILLESZKEDÉS A NEMZETI KÖRNYEZETVÉDELMI PROGRAMMAL

Az új Nemzeti Környezetvédelmi Program (továbbiakban NKP) nem készült el a 2014-2020 közötti programozási ciklusra, azonban a jelenleg érvényben lévő NKP III. időtávlatára legalább részben (a 2014-es évet tekintve) átfed a koncepció stratégiai céljaival. Megjegyzendő továbbá, hogy a környezetvédelem általános szempontrendszerére várhatóan az új nemzeti programban sem fog alapjaiban megváltozni, így a 2009-2014 közötti időszakra készített NKP III. ajánlásai és megkövetései várhatóan jelentős mértékű azonosságot mutatnak a készülő új NKP-val.

A Nemzeti Környezetvédelmi Program három átfogó célterületet határoz meg:

I. A fenntartható életmód, termelés és fogyasztás elősegítése;

II. Természeti erőforrásaink és értékeink megőrzése (a természeti erőforrásokkal való takarékos gazdálkodás kialakítása; környezetszennyezés megelőzése; terhelhetőség/megújuló képesség figyelembevételére épülő fenntartható használat);

III. A települési élet-és környezetminőség javítása, a környezetbiztonság erősítése (magas színvonalú környezeti infrastruktúra; a település, a lakóhely épített és természeti elemeinek megfelelő aránya, minősége, a szélsőséges természeti folyamatok és természeti katasztrófák kárainak csökkentése);

Az átfogó célterületeket a tematikus akcióprogramok bontják ki nagyobb részletezettséggel, ezek felsorolás szerűen a következők:

Környezettudatos szemlélet és gondolkodásmód erősítése; Éghajlatváltozás; Környezet és Egészség; Települési környezetminőség; A biológiai sokféleség megőrzése, Természet- és tájvédelem; Fenntartható terület- és földhasználat; Vizeink védelme és fenntartható használata; Hulladékgazdálkodás; Környezetbiztonság.

Megállapítható, hogy a környezetvédelem célterületei a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Területfejlesztési Koncepcióban nem ágazati szempontú logika szerint kerültek megjelenítésre. A Nemzeti Környezetvédelmi Program által bemutatott szempontok megjelennek a koncepcióban is, különösen az egyedi természeti és

kulturális erőforrások fenntartható hasznosításával és a környezeti állapot és környezetbiztonság javításával kapcsolatban.

3.2. KÖRNYEZETVÉDELMI CÉLOK ÉS SZEMPONTOK MEGJELENÉSE, ÖSSZEFÜGGÉSEI A MEGYEI TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓBAN

Általánosan megállapítható, hogy a környezetvédelem naprakész szempontrendszerének megjelenítésében élen jár az adott időszakra vonatkozó Nemzeti Környezetvédelmi Program (NKP), szakmai szempontból történő széleskörű elfogadottsága mellett azt az országgyűlés határozattal is ratifikálja. A koncepció átfogó céljai közül a Természeti és kulturális erőforrások hatékonyabb, fenntartható hasznosítása kapcsolódik szorosan az NKP-hoz. A következő táblázat bemutatja a környezetvédelmi célok megjelenítését a különböző stratégiai célokban.

NKP tematikus akcióprogramjai	Borsod-Abaúj-Zemplén megyei területfejlesztési koncepció
	Stratégiai céljai (és javaslati)
Környezet-tudatos szemlélet és gondolkodás-mód erősítése, (környezeti nevelés, oktatás, szemléletformálás, környezettudatos termelés és fenntartható fogyasztás, turizmus környezeti hatásainak felmérése, tudatosítása)	6. Környezeti állapot és környezetbiztonság javítása (pl. A környezettudatosság széles körű kiterjesztése már az iskolában és a kis közösségekben)
Éghajlat-változás (Az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentése, felkészülés az éghajlatváltozás hatásaira, ózonkárosító anyagok kibocsátásának csökkentése)	5. Az energia megújuló forrásokból történő előállításának és helyi felhasználásának, valamint az energiahatékonyságnak az ösztönzése 6. Környezeti állapot és környezetbiztonság javítása (pl. Éghajlathoz alkalmazkodó megyei és helyi stratégiák és cselekvési tervek kidolgozása, belvizek tározókban történő visszatartása)
Környezet és egészség (Beltéri levegő minőség, biológiai allergének, vízminőség és egészség, élelmiszerbiztonság, klíma és egészség, környezet-egészségügyi információs rendszer)	4. Az egyedi természeti és kulturális erőforrások fenntartható hasznosítása (pl. Környezet-egészségügyi szempontból a környezetkímélő növénytermesztési technológiák széles körben való elterjesztése, törekedni kell a környezet közlekedési eredetű terhelésének mérséklésére, felszín alatti víz minőségi és mennyiségi védelmére)
Települési környezet-minőség (településfejlesztés, -rendezés és környezetvédelem, levegőminőség javítása, zajterhelés csökkentése, közlekedés és környezet, közszolgáltatások és a környezetvédelem)	6. Környezeti állapot és környezetbiztonság javítása (pl. települési környezet minőségének javítása)
Biológiai sokféleség megőrzése, természet- és tájvédelem (A természeti és táji értékek védelme, természetvédelmi őrzés, kezelés, fenntartás, károsodott területek helyreállítása, káros hatások csökkentése)	4. Az egyedi természeti és kulturális erőforrások fenntartható hasznosítása (pl. a vizes élőhelyek ökológiai táj-rehabilitációja) 6. Környezeti állapot és környezetbiztonság javítása (pl. Tájrehabilitáció, természetvédelem, és a szennyezett területek kármentesítése, a megye biológiai sokféleségének megővése)
Fenntartható terület és földhasználat (Ásványkincsekkel való fenntartható gazdálkodás, talajok védelme és fenntartható használata, környezetbarát mezőgazdasági gyakorlat, erdőgazdálkodás környezeti hatásai)	4. Az egyedi természeti és kulturális erőforrások fenntartható hasznosítása (pl. Felszín alatt található nyersanyagok energetikai célú fenntartható hasznosítása, hagyományos ártéri gazdálkodás, háztáji gazdálkodás beindítása stb.)
Vizeink védelme és fenntartható használata (Vizeink „jó állapotának” elérése: vízgyűjtőgazdálkodási tervezés, stratégiai vízkészletek mennyiségi és minőségi védelme, vízkármegelőzés és elhárítás, kiemelt	4. Az egyedi természeti és kulturális erőforrások fenntartható hasznosítása (pl. törekedni kell a környezet közlekedési eredetű terhelésének mérséklésére, felszín alatti víz minőségi és mennyiségi védelmére) 6. Környezeti állapot és környezetbiztonság javítása (pl. Ivóvízbázisok védelme, vízminőség

NKP tematikus akcióprogramjai	Borsod-Abaúj-Zemplén megyei területfejlesztési koncepció
	Stratégiai céljai (és javaslatai)
fontosságú, érzékeny víztestek állapotának javítása	javítása, árvízvédelmi rendszerek további erősítése, jelentősebb folyók mentén az árvízvédelmi beavatkozások megvalósítása, belvizek elleni védekezés tározók építésével,)
Hulladékgazdálkodás (megelőzés, hasznosítás, ártalmatlanítás)	6. Környezeti állapot és környezetbiztonság javítása (pl. Illegális hulladéklerakók teljes körű felszámolása, kialakulásuk megakadályozása, a megyében keletkezett hulladék újrahasznosítási arányának növelése)
Környezet-biztonság (kármegelőzés és kárelhárítás, környezeti kármentesítés, kémiai és sugárbiztonság)	4. Az egyedi természeti és kulturális erőforrások fenntartható hasznosítása (pl. a bányászati technikák és bányászati hulladékok környezetkímélő kezelése, elhelyezése)

A megyei területfejlesztési koncepció formai és terjedelmi lehetőségeihez mérten, a legtöbb esetben kiemelkedően integrálta a környezetállapot megőrzésének és fejlesztésének igényét.

3.3. A KÖRNYEZETI ÁLLAPOT VÁRHATÓ (NEGATÍV/POZITÍV) VÁLTOZÁSAI A KONCEPCIÓBAN MEGFOGALMAZOTT CÉLOK ELÉRÉSÉNEK HIÁNYÁBAN (TREND FORGATÓKÖNYV)

A környezet védelmének általános szabályairól szóló 1995. évi LIII. törvény rögzíti, hogy az 1996. évi XXI. Tv. 23. §(1) bekezdése alapján készülő megyei területfejlesztési koncepciók vizsgálati elemzésének magában kell foglalnia egy munkarészt, mely segítségével megállapítható, hogy *a tervezett előírások, intézkedések mennyiben befolyásolják, illetőleg javíthatják a környezet állapotát* (44. § (1) a.) pontja); ez az előző, 3.2. fejezetben került bemutatásra. A törvény ugyanitt úgy rendelkezik, hogy a vizsgálati elemzésnek ki kell terjednie arra is, hogy

„b) a tervezett intézkedések elmaradása esetén milyen kár érheti a környezetet, illetőleg a lakosságot”. Ennek részletes kifejtését szolgálja e fejezet.

A várostérségek (Miskolc, Ózd, Encs, Sátoraljaújhely, Mezőkövesd) versenyképességének mérséklődésével munkahelyek szűnnek meg és a munkanélküliség növekedésével a hátrányos helyzetű lakossági csoportok (elsősorban a roma és képzetlen munkaerő) száma nő, társadalmi integrációjuk előmozdítása pedig veszélybe kerül, ezzel párhuzamosan a leszakadó szegregált városrészek és rozsdaterületek rehabilitációja is megtorpan, valamint a vidéki térségek értékeinek és örökségének megőrzése (kastélyok, népi tájházak, várak, templomok) is háttérbe szorul. A funkcióbővítő város rehabilitációk folytatásának hiányában a lakókörnyezet élhetőségében és környezeti állapotában nem várható pozitív előjelű változás, a lakóterületek leromlása folytatódik, elmaradnak az energia-megtakarítást is célzó felújítások (panelprogram). A közterületek fenntartása és gondozása egyre nagyobb gond, növekszik az allergén gyomnövény-borítottság.

A célok teljesülésének hiányában várhatóan lelassul a vidéki és városi életminőség magasabb szintre emelése, megtorpan a város és vidék harmonikus fejlődésének új szintereket adó fejlesztések és együttműködések megvalósítása. A közszolgáltatások térségi szinten történő szervezésének, a munkamegosztásnak elmaradásával beszűkül a szolgáltatások köre és romlik azok színvonala is. Az emelkedő árakat a lakosság egyre szélesebb köre nem képes megfizetni, így életkörülményeik romlanak, amely kedvezőtlenül hat egészségi állapotukra is. A lakossági szolgáltatások kínálatának fejlődése nélkül a hétköznapi szükségletek biztosításához fokozódó utazási kényszer társul majd. A közlekedési infrastruktúra fejlesztésének elmaradásával ugyanakkor fokozódik a közlekedésből eredő környezeti terhelés. A térségi szinten összekapcsolódó ökológiai szolgáltatások fejlesztése nem valósul meg, így a megye vonzó környezeti adottságai e térségekben veszélybe kerülnek. A fenntartható, együttműködő várostérséggé válás hiányában, elmaradhatnak az integrált vízgazdálkodással kialakítható, a környezetállapot fejlesztését indukáló beavatkozások, a vízviszartartás, a természetvédelem, a fenntartható rekreáció- és mezőgazdaság tématerületein.

Az új nemzetközi térszerkezeti erővonalakhoz való alkalmazkodás hiányában, a kölcsönös előnyöket eredményező kooperáció nélkül, a megye számára továbbra is kiaknázatlanok maradnak a határmentiségből származtatható előnyök, fejlesztési lehetőségek. A hálózati elemek és logisztikai rendszerek összekapcsolása nélkül a közlekedési infrastruktúra hálózat fejlesztése nélkül jelentős, a közúti forgalom volumenének növekedésével párhuzamosan jelentkező környezeti terhelés következik be. A rendkívüli táji adottságokban és történeti értékekben rejlő lehetőségek fenntartható hasznosítása nélkül forráshiányossá válhatnak a térségben fellelhető egyedülálló kulturális örökségeket fenntartó szervezetek és intézmények.

A térség jó intermodális adottságainak kihasználásának hiányában nem valósul meg a közúti közlekedés és szállítmányozás során megtett távolságok csökkentése, ezáltal a környezeti elemek és rendszerek indokolatlan pluszterhelése is fennmarad. A megye összehangolatlan gazdaságfejlesztése következtében az előállított termékkel nem arányos környezeti terhelést hozó ipari funkciók jelenhetnek meg az e szempontból érzékeny területeken is. Elmaradhat a szolgáltató szektor részarányának helyszíntől függő növelése, a kis szállítási igényű, diverzifikált, kreatív, távmunkára épülő foglalkoztatási formák hiányában pedig érzékeny területeken fennmaradhatnak, vagy megjelenhetnek jelentős környezeti terhelésekkel járó gazdálkodási formák (bányászat a világörökségi területen). A tájfenntartási, kertészeti, erdészeti, lakossági és turisztikai szolgáltató tevékenységek háttérbe szorulásával veszélybe kerül a térség környezeti szempontból kívánatos arculatának kialakítása. Arra alkalmas gazdálkodási rendszerek hiányában veszélybe kerülhet az ipari, bányászati és települési múlt emlékeinek fenntartása és a természeti értékek

védelme. Elmarad a tájrehabilitációs program megvalósítása, így nem kerül sor a tájsebek, hulladéklerakók, rozsdaterületek rehabilitációjára, rekultivációjára, újrahasznosításuk megalapozására, meghiúsulhatnak az árvízvédelem és a közlekedés összehangolt fejlesztését szolgáló beavatkozások, jelentős járulékos költségterhetek okozva.

Megtorpan a megyében a megújuló energiaipar, a szélenergia részarányának és a biomassza-termelés növekedésének üteme. Elmaradhat a majorok újrahasznosítását lehetővé tévő, olcsó, zöld energiát biztosítani képes helyi kiserőművek kialakításának megvalósítása. A helyi, növénytermesztésre és állattenyésztésre épülő élelmiszeriparban elmarad a biotermék-paletta kialakítása, továbbra sem biztosítható az ökológiai és talajvédelmi szempontból megfelelőbb eszközök és technológiák alkalmazására való áttérés megtérülése, ezért a környezeti elemeket és rendszereket jobban terhelő természeti formák megmaradása prognosztizálható.

Nem történnek jelentős előrelépések a klímaváltozáshoz való alkalmazkodás területén, így továbbra is kiemelt környezeti kockázatokkal jár a belvív- és aszályproblémák, erózióproblémák (elsősorban a szőlőültetvényeken) gyakoriságának növekedése. A globális vízhiány eszkalálódása ellenére nem teljesül a természeti erőforrások takarékosabb használatának kívánalma.

Elmaradhat az integrált vízgazdálkodási rendszerek kialakítása, így meghiúsulhat a meglévő víztározó hálózati kapacitások fenntartható továbbfejlesztése is. A táj teljesítőképességének növelése és a klímaváltozásra való felkészülés veszélybe kerül, fokozódhat a termőréteg-vesztés mértéke, megmarad a termőterületek kiszolgáltatottsága a szélsőséges időjárási jelenségekkel szemben. Elmarad a környezetkímélő agrotechnikai formák alkalmazása, a vízfolyások, állóvizek mentén az ökológiai folyosók, vizes élőhelyek komplex rendszerének kialakítása. Várhatóan nem alakulnak ki a tájhasznosítás megfelelő formáinak szervezeti hátterét biztosító szervezetek.

Nem teljesülnek a komplex tájgazdálkodás megerősödéséhez szükséges feltételek, így például, nem kerül kialakításra a fenntartható gazdálkodáshoz szükséges birtokstruktúra. Veszélybe kerül a biológiai diverzitás és a táji adottságoknak megfelelő, például a termőtalaj-vesztést mérsékelni képes, diverzifikált művelési struktúra.

Várhatóan nem kerülnek létrehozásra a táj fenntartásában kulcsszereppel bíró agrárgazdasági központok, így továbbra sem nyílik lehetőség a mérsékelt terheléssel járó hasznosítási formákhoz kapcsolódó felhalmozott elméleti tudásanyag teljes körű gyakorlati alkalmazására.

Valószínűsíthető, hogy elmarad az erdők és fás biotópok létesítésével elérhető eróziócsökkentés, a mezoklimatikus mutatók kedvező irányú befolyásolása, a mezőgazdasági területek termésátlagának vegyi anyagokat nélkülöző javítása, és a térségben élők életminőségét befolyásoló ökológiai szolgáltatások fejlesztése.

Veszélybe kerül a meglévő barnamezők, a külterületi majorok helyi megújuló energiaparkokká történő átformálása, valamint a dombvidékekről elvezetendő többletvizek fenntartható vízgazdálkodási rendszerben történő hasznosítása. Várhatóan nem kerülnek kialakításra a térségben élők egészségi állapotára rendkívül kedvező hatást gyakorolni képes programok, melyek a szabadidős, gondozási, gyógyító és wellness tevékenységeket és szolgáltatásokat szervezhetnék megfelelő keretbe.

A környezeti állapotra átfogó módon kedvező hatást gyakorolni képes húzóágazatok (a zöldipar, a megújuló energetika, valamint a helyi adottságokhoz alkalmazkodó agrár- és élelmiszeripar) minőségi fejlődése és megerősödése elmarad. Nem folytatódik a zöld energetikai profil súlyának növekedése, elmarad a kapcsolódó háttérpári és a szolgáltatótevékenységek fejlesztése, a megújuló energiához- és az energiahatékony berendezésekhez kötődő tervező, gyártó, szolgáltató tevékenységek bővülése.

A speciális szaktudással rendelkező építőipari szakemberek képzésének elmaradása esetén a megye jelentős műemlékállománya hosszú távon veszélyeztetetté válhat. A nem fenntartható módon tervezett turisztikai fejlesztések, az aktív idegenforgalmi szolgáltatások túlsúlyba kerülése a „szelíd” formákkal szemben a természeti erőforrások megújulási sebességét meghaladó tájhasználatokhoz vezethet, kedvezőtlenül befolyásolva ez által a helyi ökológiai sokféleséget. Ugyanakkor a helyi gazdasági potenciálok hosszú távon is fenntartható hasznosítási formáinak kialakítása hiányában fokozódik a megye kitettsége a világgazdasági folyamatokkal szemben. Az alacsony szintű bevétel kevesebb, a közszolgáltatásokra fordítható forrást eredményezhet, így csökkenhet többek között az

egészségmegőrzésre, környezeti nevelésre a környezettudatosság fejlesztésére, valamint a környezeti elemek és rendszerek védelmére fordítható anyagi keret mértéke.

A hosszú távú, integrált területfejlesztési programok megalkotásának hiányában elmarad a mélyszegénység és a szegregáció által sújtott térségtípusok környezetminőségének, lakhatási feltételeinek komplex javítása (Cseréhát, Borsodi-medence, Borsodi-Mezőség, Bodrogköz, Abaúj). Elmarad a leértékelődött, elszigetelődött települési zárványok és a szegregálódó települések, településrészek környezeti és társadalmi problémáinak integrált kezelése, így az itt élők további, fokozódó környezeti állapotromlással kénytelenek szembenézni. A szabad munkaerő-kapacitások egy részének valódi értékteremtő, településrehabilitációs és energiahatékonysági programokban és örökségmegújítási programokban történő felhasználása nélkül a társadalmi feszültségek tovább fokozódnak, miáltal a környezet állapotában elérhető kedvező változások elmaradásával is számolni kell.

Az intézményi reformok, az oktatás, a helyi gazdaság, valamint az egészséges életmód népszerűsítését szolgáló korszerűsítések, fejlesztések várhatóan nem kerülnek végrehajtásra. Az oktatás korszerűsítése, piaci igényekhez igazításának elmaradása rontja a gazdaság versenyképességét, a gazdasági visszaesés nehezíti az önkormányzatok közcélú beruházásainak megvalósítását, amelyek a vízellátás, csatornázás, hulladékgazdálkodás, közterületek fenntartása területén okoznak problémákat. Megfelelő átfogó eszközrendszer hiányában elmarad a megyei lakosság egészségi állapotának jelentős javulása.

Elmaradnak a művelésből kivett, környezeti kockázatot hordozó, és kedvezőtlen tájképi hatást okozó korábbi ipari és bányaterületek, valamint majorságok rendezését, szolgáló jelentős beavatkozások. Így nehezen kerülhető el további zöldmezős területek művelésből történő kivonása, megvalósíthatatlan lesz a természetközeli állapot visszaállítása, vagy más, társadalmilag hasznos használatok megvalósítása. Veszélybe kerülnek az egyes, települési szinteken megfogalmazott, sokszínű újrahasznosítási elképzelések is, így a hulladékgazdálkodás fejlesztését, megújuló energetikai központok létrehozását és a rekreációs-turisztikai hasznosítással egybekötött ipari örökségmegőrzést szolgáló helyszíntől függő rehabilitációk. A koncepció hiányában kérdéssé válik a tájképi érzékenység, a felszíni vizek és a felszín alatti vízbázis-védelme, illetve a világörökségi értékek megőrzése által jelentett kihívások egységes keretben történő hatékony kezelése.

3.4. A KONCEPCIÓ STRATÉGIAI CÉLJAINAK VÁRHATÓ KÖZVETLEN HATÁSAI AZ EGYES KÖRNYEZETI ELEMREKRE ÉS RENDSZEREKRE

Ez a fejezet Borsod-Abaúj-Zemplén megye területfejlesztési koncepciójának környezeti elemekre és rendszerekre gyakorolt hatását elemzi összefoglaló táblázatos formában. Az egyeztetett tematika szerint a terv értékeli:

- a talajra
- a vízre
- a levegőre
- az élővilágra, biodiverzitásra
- a tájra (tájképre)
- az épített környezetre
- a kulturális örökség épített elemeire
- az emberi egészségre

gyakorolt hatásokat a koncepció stratégiai céljain és horizontális céljain keresztül.

A táblázat tartalmazza a hatások erősségét, a leírás magyarázatot ad a hatás jellegére, következményére. A hatások pontozása a következőképpen történik:

- 0- nincs hatás, vagy nehezen értelmezhető
- 1- bizonytalan hatás, vagy ebben a léptékben nem meghatározható, nehezen igazolható
- 2- közepes-gyenge áttételes hatás, közvetett kapcsolat a környezeti elem, rendszer és a vizsgált övezet között
- 3- erős közvetlen hatás, jelentősen befolyásolja a környezeti elem állapotát.

A megyei területfejlesztési koncepció stratégiai céljai és prioritásai		Talaj	Víz	Levegő	Élővilág - Biodiverzitás	Táj, tájkép	Épített környezet	Kulturális örökség	Emberi egészség
1	Kutatás-fejlesztés-innováció, KKV-k támogatása és foglalkoztatás ösztönzése: Gazdasági versenyképesség javítása, munkahelyteremtés és innovációs tevékenységek ösztönzése; Innováció feltételeinek javítása a gazdaságban; A foglalkoztatást bővítő termelő és szolgáltató beruházások illetve programok megvalósításának ösztönzése	1	1	1	1	1	3	1	3
2	Oktatás, szakmai képzés, társadalmi felzárkóztatás, egészség-fejlesztés: A helyi társadalom munkaerő-piaci igényekhez történő alkalmazkodóképességének javítása	0	0	0	0	0	1	1	3
3	Közlekedés: A munkaerő-piaci központok elérhetőségének javítása	2	1	2	2	3	3	1	3
4	Energetika: Az energia megújuló forrásokból történő előállításának és helyi felhasználásának ösztönzése	2	2	3	2	3	2	1	2
5	Természeti és kulturális erőforrások fenntartható hasznosítása: Az egyedi természeti és kulturális erőforrások fenntartható hasznosítása	2	2	2	2	2	3	3	3
6	Környezetfejlesztés: Környezeti állapot és környezetbiztonság javítása	3	3	3	3	3	2	2	3
A megyei területfejlesztési koncepció horizontális céljai									
7	Fenntartható környezet- és tájhasználat, mely során a tervezett beruházások, (pl. ingatlan-, vonalas infrastruktúra-fejlesztések) figyelemmel vannak a természeti értékek védelmére, a vízbázisok védelmére, a levegőszennyezés csökkentésére, a hulladékok keletkezésének mérséklésére. A fejlesztések során figyelemmel kell lenni a megyei, illetve települési környezetvédelmi programokra, valamint a rendezési tervek, amelyek az egyes településeken, illetve térségekben a természeti, környezeti adottságok és erőforrások számbavételével korlátozzák az egyes beruházások megvalósítását, ezen adottságok és értékek megőrzése és védelme érdekében	3	3	3	3	3	2	2	3
8	Barnamezős területek hasznosítása, illetve a használaton kívül épületek, területek újrahasznosítása a zöld mezős beruházások helyett. A barnamezős területek kapcsán különös figyelmet kell fordítani az egykori és jelenleg használaton kívüli honvédségi területek és objektumok újrahasznosítására	2	2	2	2	3	3	2	2
9	Hátrányos helyzetű társadalmi csoportok bevonása (nemek közti esélyegyenlőség, hátrányos helyzetűek és megváltozott munkaképességűek foglalkoztatása) a fejlesztésekbe, illetve a fejlesztések hatásainak szétterítése	0	0	0	0	1	2	1	2
10	Korszerű információs és kommunikációs technológiák (ICT) alkalmazása, mely során biztosítani kell az információknak a hátrányos társadalmi csoportokhoz való eljutását	0	0	0	0	0	1	1	3

3.5. A KONCEPCIÓBAN JAVASOLT CÉLOK ÉS FEJLESZTÉSEK VÁRHATÓ KÖZVETETT ÉS KÖZVETLEN NEGATÍV KÖRNYEZETI HATÁSAINAK FELTÁRÁSA

A koncepcióban megfogalmazott hat stratégiai cél és az azokon belüli részcélok a megye környezeti állapotát **meghatározóan pozitív irányban változtathatják meg.**

1. Gazdasági versenyképesség javítása, munkahelyteremtés és innovációs tevékenységek ösztönzése.

A stratégiai részcélok közül környezetvédelmi szempontból kiemelendők a következők:

Térség, illetve ágazat-specifikus fejlesztések

Logisztikai bázis fejlesztése

Vidéki térségek fejlesztése

A koncepció a térségfejlesztésre a megye három kiemelt, jelentős foglalkoztatási és gazdasági potenciált magában foglaló tradicionális térséget jelöl ki, ahol kiemelt jelentősége van a térségi gazdasági versenyelőnyök kihasználása ösztönzésének:

- Borsodi tengely térsége (Mezőkövesd – Tiszaújváros – Miskolc – Kazincbarcika – Ózd)
- Zemplén és Tokaj-Hegyalja térsége
- Abaúj-Cserehát térsége

A koncepció 2.2 és 2.3 fejezete a térségfejlesztésre kijelölt térségekre az eltérő természeti, gazdasági, társadalmi adottságok, sajátosságok figyelembe vételével határozza meg a fejlesztési célrendszert, az ágazati fejlesztési specifikumokat.

A stratégiai célon belül a koncepció hangsúlyozza továbbá, hogy a kiemelt ágazati fejlesztéseket azon térségekben javasolt támogatni, ahol annak hagyománya van, vagyis az adott ágazat már meghatározó (vagy az volt) a foglalkoztatásban. Így az iparfejlesztést meghatározóan a **Borsodi tengely térségében** irányozza elő. A tradicionális ipari ágazatok mellett (vegyipar, gépipar, fémfeldolgozás) további ágazatok fejlesztésére is hangsúlyt helyez (járműipar, környezetipar, energiaipar, hulladékgazdálkodás, logisztika, high-tech zóna).

A Borsodi ipari tengely mentén a fejlesztéseket hangsúlyozottan a barnamezős területeken, már meglévő és a településrendezési tervekben már kijelölt iparterületeken javasolja. A barnamezős területek rehabilitációja környezetvédelmi szempontból meghatározóan fontos feladat. Újrahasznosításuk a városképre gyakorolt kedvezőtlen látvány megszűnése mellett, a termőföld mennyiségi védelme szempontjából is kedvezőnek mondható.

A településrendezési tervekben gazdasági területek kijelölése a környezetvédelmi szempontok figyelembevételével történhet, így azok ipari, szolgáltatási, kereskedelmi célú beépülése környezetvédelmi szempontból is támogatandó.

Tokaj-Hegyalja-Zemplén térségében a koncepció a fejlesztési célokat a természeti adottságok, természeti és kulturális értékek messzemenő figyelembevételével határozza meg. Ezen értékek fenntartható hasznosítása a térség fejlesztéseinek alapja. A Sátoraljaújhely és Sárospatak meglévő ipari bázisára alapozva a szőlőtermesztést, borászatot, a környezetkímélő minőségi turizmust, a természeti adottságokhoz igazodó mezőgazdaságot és a mezőgazdasági termények helyi feldolgozását, az erdőgazdálkodást, vadgazdálkodást, fafeldolgozást emeli ki fejlesztési célként. A környezetkímélő mezőgazdaság fejlesztése szempontjából a

koncepció kiemeli a Tisza völgyében a Taktaköz és Bodrogek területét. A térségben a természeti értékek és kulturális örökségi értékek sokasága a Tokaj-Hegyalja Történelmi Borvidék világörökségi terület védelmével a meghatározott fejlesztési célok összhangban vannak, így a természeti adottságokhoz, az értékvédelemhez illeszkedő fejlesztések általánosságban környezetvédelmi szempontból kedvezőnek mondhatók.

Abauj-Cserehát térségében a koncepció e stratégiai cél keretében a következőket hangsúlyozza: „fontos a társadalmi felzárkóztatás elősegítése a helyi foglalkoztatás szervezésével, a képzettség javításával és intenzív szociális-közösségszervező munkával. A térség foglalkoztatásának növelése miatt ösztönözni kell a mezőgazdasági termelést (növénytermesztés: kertészet, zöldség-, gyümölcsstermesztés és állattenyésztés), valamint a termékek élelmiszeripari feldolgozását (pl. konzerváló-, savanyító-, feldolgozó üzem építése). A helyi alapanyagokból készülő termékek értékesítését segítheti a falusi-agroturizmus fejlesztése.”

A térségre meghatározott környezetvédelmi szempontból kiemelendő fejlesztési cél a mezőgazdaság fejlesztése. A természeti adottságokhoz igazodó környezetkímélő mezőgazdasági fejlesztések a térség természeti adottságokhoz igazodó tájhasználatának fenntartását szolgálják, így környezetvédelmi szempontból a fejlesztési célnak kedvezőtlen hatása nem várható.

Logisztikai bázisok fejlesztését a koncepció Mezőkövesd, Miskolc, Tiszaújváros, Sátoraljaújhely és Tornynosnémeti térségében tervezi. Mezőkövesd térségében logisztikai központ létesítéséhez a közúti (M3 autópálya) a vasúti infrastruktúra megfelelő. A légi szállításhoz a mezőkövesdi repülőtér infrastruktúráját korszerűsíteni kell. A vízi áruszállításhoz Tiszaújváros áruforgalmi kikötője használható fel.

A mezőkövesdi logisztikai központ és a Miskolcon, Tiszaújvárosban, Sátoraljaújhelyen, Tornynosnémetiben tervezett logisztikai beruházások a közvetlen térség közlekedési eredetű zajterhelésének és levegőszennyezésének növekedésével járhatnak. Ezért a konkrét területeket célszerű úgy kialakítani, hogy az áruszállítás zaj- és levegőszennyezése a környezetterhelésre érzékeny lakóterületeket ne érintse.

A vidéki térségek fejlesztése kiemelt hangsúlyt helyez a jelentős munkanélküliséggel sújtott településekre. Környezetvédelmi hatása a fejlesztési célokon belül a mezőgazdasági és az azt kiegészítő gazdasági tevékenységek fejlesztésének lehet. A vidéki tájhoz azonban a mezőgazdasági termelés szervesen hozzátartozik.

A termőföldek természeti adottságokhoz igazodó rendeltetésszerű mezőgazdasági hasznosítása, az állattenyésztés, a helyi termékfeldolgozás és a mezőgazdasági termények közeli városi piacokon történő értékesítése környezetvédelmi szempontból is egyértelműen támogatandó. Így ezen fejlesztési célnak környezetkímélő agrártechnológiák alkalmazása mellett negatív környezeti hatása nem lehet.

Összefoglalóan megállapítható, hogy „a gazdasági versenyképesség javítása, munkahelyteremtés és innovációs tevékenységek ösztönzése stratégiai célon belül a Borsodi tengelyben meghatározott iparfejlesztések, logisztikai fejlesztések környezeti hatása lehet negatív.

Az iparfejlesztés barnamezős területeken, kialakult és már kijelölt iparterületeken történő megvalósulásával és az ipari üzemek logisztikai központok Európai Unió és magyarországi környezetvédelmi jogszabályok szerinti kialakításával elkerülhetők a környezetvédelmi konfliktusok az iparterületek, ipari üzemek és a környezetszennyezésre érzékeny területfelhasználások (lakó- és intézményterületek) között.

2. A helyi társadalom munkaerő-piaci igényekhez történő alkalmazkodó képességének javítása

A stratégiai cél a minőségi alapoktatásra, a képzési rendszer fejlesztésére (szakképző iskolák, felsőfokú intézmények), a leszakadó csoportok felzárkóztatására, foglalkoztatási programokra, a szociális ellátásra, a kulturális intézményrendszer fejlesztésére, az egészségi állapot javítására helyezi a hangsúlyt.

Környezetvédelmi szempontból a foglalkoztatási programokon belül a helyi közösséget kiszolgáló közcélú infrastruktúrák (közösségi épületek, zöldterületek, szabadidős területek) fenntartása, létesítése, továbbá a biomasszán alapuló helyi léptékű hőenergia termelésnek van közvetlenül igen kedvező környezeti hatása. A

felsorolt egyéb fejlesztési célnak kedvezőtlen környezeti hatásai nem lehetnek. Az oktatáshoz, szakképzéshez kapcsolódik a környezettudat formálása is, ami közvetve ugyancsak a környezet védelmét szolgálhatja.

3. A munkaerőpiaci központok elérhetőségének javítása

A stratégiai célnak jelentős és igen kedvező környezetvédelmi hatásai vannak, meghatározóan a közösségi közlekedési rendszerek fejlesztésével, a megye vasúti közlekedésének minőségi fejlesztésével, a gyorsforgalmi út és főút hálózat fejlesztésével, új közúti kapcsolatok kialakításával, a mellékutak korszerűsítésével, Szlovákia irányába települések közötti közvetlen összeköttetések megteremtésével, a kerékpáros infrastruktúra fejlesztésével és Miskolc belső közlekedési rendszerének fejlesztésével.

A vasúti közlekedés minőségi fejlesztése, ezen belül a Budapest-Miskolc-Nyíregyháza fővonal korszerűsítése a megyén belüli elővárosi jellegű vasúti közlekedés fejlesztése Tiszaújváros-Miskolc-Sajószentpéter-Kazincbarcika-Ózd vonalon, a Miskolc-Szikszó-Encs vonalon és a Miskolc-Szerencs vonalon a közúti közlekedés környezetkímélő alternatívájává válik, amellyel a közúti közlekedési eredetű zaj- és levegőszennyezés csökkenthető.

A rugalmasan működő integrált (helyi és helyközi) közösségi megoldások alkalmazása a kistelepülések és a munkaerő-piaci központok között, az elérhetőségek javításával az „egyéni” gépkocsi igénybevételét csökkenti és ezzel csökkenti a környezetszennyezést is.

A Miskolc-Kassa autópálya megépítése az érintett településeken az átmenő forgalmat csökkenti, így az abból eredő környezetterhelés települési területeket nem fog érinteni.

A főutak települést elkerülő szakaszainak megépítése ugyancsak a települések környezetterhelését csökkenti.

Az új közúti kapcsolatok kialakítása a közúti forgalom eloszlásával ugyancsak csökkenti az érintett települések közlekedési eredetű terhelését. A mellékutak felújítása, korszerűsítése a menetrend szerinti autóbussz közlekedés menetidejének betartásával, az utazási komfort javulásával, a közlekedésbiztonság és az üzemeltetési feltételek javításával növeli a közösségi közlekedés népszerűségét.

A kerékpáros közlekedés infrastruktúrájának fejlesztése a turisztikai központok környezetkímélő megközelítése mellett a lakóhely és a munkahely közötti kerékpáros közlekedés szempontjából is meghatározóan fontos.

Miskolc belső közlekedési hálózatának fejlesztési céljai a város környezetminőségének javítását is szolgálják:

Összefoglalóan megállapítható, hogy a stratégiai célon belül megfogalmazott közlekedésfejlesztés a munkaerő-piaci központok elérhetőségének javítása mellett a megye környezetminőségének jelentős mértékű javítását is szolgálja a közösségi közlekedési rendszerek fejlesztésével, a településeket elkerülő közúthálózat fejlesztésével és a mellékút hálózat minőségi fejlesztésével.

4. Az egyedi természeti és kulturális erőforrások fenntartható hasznosítása

A stratégiai célon belül a koncepció a környezet védelme szempontjából is meghatározó alcéljai a következők:

- természeti és kulturális örökségértékek turisztikai célú fenntartható hasznosítása,
- zöldség- és gyümölcsstermesztés, állattenyésztés, valamint helyi, tájjellegű élelmiszeripari termékek kisipari előállítás, hűtőházak és elsődleges feldolgozók létesítése, öntözés támogatása,
- felszín alatt található nyersanyagok energetikai célú fenntartható hasznosítása.

A természeti és kulturális örökségértékek turisztikai célú hasznosításában a fenntarthatóságot fontosnak tartjuk kihangsúlyozni. A turisztikai fejlesztésre a koncepció által kijelölt célterületek között nemzeti parkok, tájvédelmi körzetek, világörökségi területek egyaránt megtalálhatók, amelyeknek táji, természeti, ökológiai és kulturális örökségvédelmi érzékenysége kiemelt figyelmet érdemel.

Aggtelek térsége, a Zempléni-hegység, a Bükk hegység, a Lázberci-tározó, a Tisza-tó térsége turisztikai célú fejlesztése során a természeti és kulturális értékek kiemelt védelme mellett is lehetőség van a védett tájak területén az ökoturisztikai célú fejlesztésekre. A turizmushoz kapcsolódó szálláshely és szolgáltatás fejlesztés azonban meghatározóan a települési területeken valósítható meg a táji-, természeti környezet károsítása nélkül.

A védett tájak környezetkímélő ökoturisztikai fejlesztésében is benne rejlik a negatív környezeti hatás, a növekvő gyalogos és kerékpáros turizmus révén. A kirándulóközpontok, kiránduló túraútvonalak, kerékpárutak kijelölése illetve fejlesztése során ezért figyelemmel kell lenni arra, hogy a kiemelten értékes térségeket a túraútvonalak elkerüljék.

A Tokaj-Hegyalja világörökségi területen a borturizmus fejlesztése során figyelemmel kell lenni a tájképi egység megőrzésére és a történeti hagyományokon alapuló tájhasználat és a települések szerves egységének megőrzésére. Ennek figyelembe vételével történő turisztikai fejlesztések környezetvédelmi szempontból sem kifogásolhatók, sőt a tájat, a településeket gazdagíthatják.

A gyógy- és termálvízre alapozott turisztikai fejlesztések (Mezőkövesd, Miskolc, Sárospatak, Bogács, Tiszaújváros) elsősorban minőségi fejlesztést jelentenek, amelyben a települési környezetben történő illeszkedés mellett a felszíni és felszín alatti vizek védelmének kiemelt hangsúlyt kell kapnia. Ezek figyelembe vételével a fürdőfejlesztések negatív környezeti hatásai nem várhatók.

A mezőgazdaság természeti adottságokhoz igazodó fejlesztése a vidéki táj rendezett és sokrétű hasznosítása, és ezzel tájképi rendezettség, a vidéki települések gazdasági potenciáljának megőrzése szempontjából meghatározóan fontos. A koncepció kiemeli azokat a térségeket, ahol a mezőgazdaságnak a helyi foglalkoztatás szempontjából meghatározó szerepe lehet, és ahol az agráriumnak a jövőben is meghatározó szerepet szán. (Taktaköz, Bodrogköz, Bodrog mente, Cserehát, Encs, Edelény és Dél-Borsod térsége)

Ugyancsak a tájgazdálkodás történelmi hagyományain alapul Tokaj-Hegyalja és a Bükkalja borvidéki területein a szőlőtermesztés, borgazdálkodás fejlesztésének ösztönzése.

Az állattenyésztés fejlesztése szervesen kapcsolódhat a rétek, legelők fenntartásához, ami a tájkép védelme, a táj változatosságának megőrzése mellett a biológiai sokféleség megőrzése szempontjából is előnyös.

Komplex környezetvédelmi érdek is a Cigándi és Inérháti tározók ár- és belvízvédelemhez illeszkedő ártéri tájgazdálkodásának kialakítása és általában a folyók menti vizes élőhelyek ökológiai tájrehabilitációja.

Hangsúlyozza a koncepció a környezetkímélő termelési technológiák széles körű elterjesztésének jelentőségét. A meglévő majorok, vagyis a tradicionális mezőgazdasági üzemközpontok környezetkímélő fejlesztése, a helyi termény és húsfeldolgozás támogatása környezetvédelmi szempontból is fontos feladatok.

Fentiek alapján megállapítható, hogy a mezőgazdaság környezetkímélő technológiákkal történő fejlesztése a megye környezetminőségére kedvezőtlen hatással nem lesz.

A felszín alatt található nyersanyagok energetikai célú hasznosítása még akkor is negatív környezeti hatásokkal járhat, ha azt a koncepció XXI. századi technológiákkal javasolja megvalósítani.

Ezen célon belül a koncepció a következő fejlesztéseket emeli ki:

- a lignitbányászat folytatása (Bükkábrány térségében) és további lignit kutatások megvalósítása (Edelény térségében),
- barnaszén bányák megnyitása (Farkaslyuk, Dubicsány, Tardona)
- a lakossági és intézményi széntüzeléshez környezetbarát kazánok hazai gyártása,
- a szénbányászatra épülő villamos-energiatermelő erőmű létesítése,
- nemesfém és egyedi kőzetek bányászata (Rudabánya, Pálháza-perlit)
- új kavics- és homokbányák nyitása

- a bányászati tevékenységek korlátozása, illetve beszüntetése a kiemelt vonzerőt képviselő, különösen a világörökségi területeken.

A bányászat fejlesztésével közvetlenül érintett területek környezetterhelése még akkor is növekedni fog, ha a legkorszerűbb, legkörnyezetkímélőbb technológiákkal valósulnak meg ezek a fejlesztések. A bányászathoz kapcsolódóan a roncsolt felületek, tájsebek területe nő, a szállításból eredő zaj- és levegőszennyezés kedvezőtlen hatással lesz az érintett települési területekre. A széntüzelésű erőmű létesítése jelentős levegőszennyezést eredményezhet. Az új kavics- és homokbányák a termőföld igénybevétele mellett a felszíni és felszín alatti vizekre kedvezőtlen hatással lehetnek, továbbá a közúti szállítás terhelheti az érintett településeket.

A bányászattal és a kapcsolódó nehéziparral összefüggő fejlesztések negatív környezeti hatásai a legkorszerűbb környezetvédelmi követelményeket figyelembe vevő technológiákkal és a településeket elkerülő (vagy azokat nem érintő) szállítási útvonalakkal mérsékelhetők.

Pozitív hatású fejlesztési cél ezzel szemben a turisztikai vonzerőt képviselő, és világörökségi területeken a bányászati tevékenység korlátozása, illetve beszüntetése különösen akkor, ha ehhez a célhoz a koncepció más fejezetében szereplő tájrehabilitáció is kapcsolódik. Ezen fejlesztési célból hiányolható a védett tájak területén a külszíni bányászat korlátozása és fokozatos megszüntetése.

5. Az energiamegújuló forrásokból történő előállításának és helyi felhasználásának, valamint az energiahatékonyságnak az ösztönzése kiemelt fontosságú környezetvédelmi cél. A megújuló energiaforrások felhasználására a koncepció a következő prioritásokat fogalmazza meg:

- biomassza alapú energiatermelés a gyengébb termőhelyi adottságú területeken (energiaerdő ültetvények, mezőgazdasági melléktermékek energetikai hasznosítása)
- az 1 falu – 1 MW program folytatása
- geotermikus energia fűtési célú felhasználása
- szél erőmű park létesítése (Bodrogköz, Sajóvölgy nem védett területein)
- helyi szinten a vízenergia hasznosítása, a meglévő erőművek korszerűsítése,
- a föld- hő hasznosítása hőszivattyús fűtési rendszerekkel.

A megújuló energiaforrások hasznosításának környezeti hatásai meghatározóan kedvezőek. Fel kell hívnunk azonban a figyelmet arra, hogy az „energia ültetvények” telepítése védett természeti területeken, Natura 2000 területeken kívül történjen. A vízenergia hasznosítása keretében a meglévő erőművek korszerűsítése környezetvédelmi szempontból meghatározóan fontos.

Új helyi szintű vízenergia hasznosítás megvalósításánál kiemelt figyelmet kell fordítani a folyók ökológiai érzékenységre, a folyó menti természeti értékek és természetes élőhelyek rendszerének védelmére.

A szélenergia hasznosításával összefüggésben BAZ megye területrendezési terve kijelölte azokat a térségeket, ahol szél erőművek, szél erőmű-parkok létesítése vizsgálható. A koncepció a területrendezési tervvel összhangban jelölte ki a Bodrogköz és a Sajó-völgy nem védett térségeit szél erőmű-parkok létesítésére.

6. Környezeti állapot és környezetbiztonság javítása stratégiai cél mindegyik rész célja a megye környezetminőségének javítását a környezetbiztonságot szolgálja:

- az ipari hulladékok újrahasznosításának, szelektív hulladékgyűjtésnek a fejlesztése,
- a folyókon és a hegyvidéki vízfolyásokon az ár- és belvízvédelmi beruházások megvalósítása,
- az éghajlatváltozáshoz alkalmazkodó megyei és helyi stratégiák és cselekvési tervek kidolgozása,

- a települési környezet minőségének javítása,
- Miskolcon és a nagyobb városokban a széndioxid kibocsátás csökkentése és a biztonságos közlekedés érdekében a kerékpáros közlekedési rendszerek további fejlesztése,
- a kistelepülések természeti, táji és kulturális örökségi értékeinek megóvása, a magas minőségű környezeti állapot fenntartása,
- kistelepülések természetközeli szennyvízkezelési programjának folytatása, az ivóvízbázisok védelme, vízminőség javítása
- tájrehabilitáció (a szennyezett területek kármentesítése, illegális hulladéklerakók felszámolása, tájsebek rendezése, a biológiai sokféleség megőrzése, Tokaj-Hegyalja világörökségi terület védelme.

A környezetvédelmi prioritású stratégiai célon belül megfogalmazott összes rész cél a környezeti állapot javítását szolgálja. Ezen rész célok megvalósításának negatív környezeti hatásai nem lehetnek.

A koncepció a környezeti állapot javítása stratégiai célon belül meghatároz olyan **horizontális jellegű fejlesztési célok**at is, amelyeket a hat stratégiai célhoz kapcsolódó fejlesztési programok készítése során általánosságban figyelembe kell venni. A megfogalmazott horizontális célok közül a következők a környezeti értékelés szempontjából is kiemelésre érdemesek:

- „Fenntartható környezet- és tájhasználat, mely során a tervezett beruházások figyelemmel vannak a természeti értékek védelmére, a vízbázisok védelmére, a levegőszennyezés csökkentésére, a hulladékok keletkezésének mérséklésére. A fejlesztések során figyelemmel kell lenni a megyei, illetve települési környezetvédelmi programokra, valamint a rendezési tervekre, amelyek az egyes településeken, illetve térségekben a természeti, környezeti adottságok és erőforrások számbavételével korlátozzák az egyes beruházások megvalósítását, ezen adottságok és értékek megőrzése és védelme érdekében.
- Barnamezős területek hasznosítása, illetve használaton kívüli épületek, területek újrahásznosítása a zöldmezős beruházások helyett. A barnamezős területek kapcsán különös figyelmet kell fordítani az egykori és jelenleg használaton kívüli honvédségi területek és objektumok újrahásznosítására.”

3.6. A KONCEPCIÓBAN FOGLALTAK ORSZÁGHATÁRON ÁTNYÚLÓ HATÁSAINAK ÉRTÉKELÉSE

Ez a fejezet annak bemutatására szolgál, hogy a terv nem tartalmaz olyan, a tervhierarchia magasabb szintű terveiben nem szereplő, vagyis kizárólag a megye döntése alapján bekerülő tervi elemet, mely a szomszédos ország környezeti állapotát negatívan befolyásolná.

Mivel Borsod-Abaúj-Zemplén megye Szlovákiával határos, így a stratégiai célok és az azokon belül meghatározott alcélok hatással lehetnek Szlovákia közvetlen határmenti térségeire is.

1. A gazdasági versenyképesség javítása, munkahelyteremtés és innovációs tevékenységek ösztönzése stratégiai célon belül a technológiai park, high-tech zóna létrehozása alcél keretében a Miskolci Egyetem és a Kassai Egyetem, illetve a Debreceni Egyetem közti kutatás-fejlesztési és képzési együttműködések intenzitásának növelését hangsúlyozza. Az egyetemek közötti kutatási és oktatási célú együttműködés ösztönzése Szlovákia és Magyarország ezen belül a megye szempontjából egyaránt hasznosnak mondható.

A térségi, illetve ágazat-specifikus célok keretében kijelölt foglalkoztatási térségek és az azokon belül nevesített gazdasági központok iparfejlesztése nem közelíti meg a szlovák határt, így a határon túli térségekre a megye gazdaságfejlesztése kedvezőtlen környezeti hatásokkal nem jár.

A logisztikai bázisok fejlesztésére kijelölt városok közül Sátoraljaújhely és Tornyosnémeti közvetlenül a szlovák határ mentén található. A logisztikai beruházásokat ezért úgy kell kialakítani, hogy a szlovák oldali településeket az áruszállítás környezetterhelő hatásai ne érintsék.

Az egyéb gazdaságfejlesztést támogató tevékenységek keretében a koncepció újra hangsúlyozza a szlovák-magyar gazdasági együttműködés fejlesztésének fontosságát, ezen belül különös tekintettel a vállalatközi, a kutatásra és fejlesztésre és az innováció keletkezését és terjedését elősegítő kapcsolatokra.

2. A helyi társadalom munkaerő-piaci igényekhez történő alkalmazkodóképességének javítása stratégiai célon belül ugyancsak hangsúlyozza a koncepció a határ menti társadalmi kapcsolatok fontosságát.

„A határon átnyúló társadalmi és kulturális kapcsolatok erősítése, a nemzeti hagyományok ápolása, a határ két oldalán élők közötti kölcsönös megértés elősegítése érdekében.”

3. A munkaerő-piaci központok elérhetőségének javítása stratégiai célon belül Szlovákiára hatással lévő közlekedés fejlesztési javaslatok a következők:

- A határon átnyúló közlekedési útvonalak fejlesztése, így többek között a Miskolc-Kassa autópálya megépítése, amely részben hozzájárul az érintett utak menti települések környezeti terhelésének csökkentéséhez.
- Új térségi jelentőségű közúti közlekedési kapcsolatok (mellékutak) Szlovákia irányába, így minden kisebb, a határ menti településeket legrövidebben összekötő közút megnyitása, illetve szükség szerint megépítése. A koncepció a következő közvetlen határmenti közúti kapcsolatok fontosságát emeli ki:
 - Domaháza – Petrovce (Gömörpéterfalva)
 - Bánréve – Lenartovce (Lénártfalva)
 - Aggtelek – Dlhá Vies (Gömörhosszúfalva)
 - Krasznokvajda – Percse – Janik (Jánok)
 - Hidasnémeti – Perin (Perény)
 - Lácacséke – Pribenik (Perbenyik)

Ezek a települések közötti közvetlen közúti kapcsolatok lényegesen lerövidítik a közvetlen szomszédos, de a határ által elválasztott települések megközelíthetőségét. Ez a határ mindkét oldalán a közúti eredetű levegőszennyezés és zajterhelés mérséklésével jár.

A tervezett összekötőutak összhangban vannak a Borsod-Abaúj-Zemplén megye - határos szlovákiai megyékkel egyeztetett – területrendezési tervével.

4. Az egyedi természeti és kulturális erőforrások fenntartható hasznosítása stratégiai célon belül a Szlovákiát érintő fejlesztési javaslatok nincsenek. Ettől eltekintve az Aggteleki karszt és a Gömöri karszt, továbbá a Tokaj-Hegyalja borvidék értékőrző összehangolt fejlesztése a két ország közös érdeke.
5. Az energia megújuló forrásokból történő előállításának és helyi felhasználásának, valamint az energia hatékonyságának az ösztönzése a határon túli területeket nem érinti, azokra környezetvédelmi szempontból hatással a koncepció fejlesztési céljai hatással nem lesznek.
6. A környezeti állapot és a környezetbiztonság javítása stratégiai cél meghatározóan a megye környezetminőségének javítását szolgáló fejlesztési célokat tartalmaz. A megye környezetminőségének javítása közvetve kedvező hatással lesz a határon túli térségek környezetminőségére is.

Összefoglalóan megállapítható, hogy a koncepcióban megfogalmazott stratégiai céloknak az országhatáron átnyúló kedvezőtlen környezeti hatásai nem lesznek.

A több stratégiai célban is hangsúlyosan szerepeltetett oktatást, kutatást, gazdaságfejlesztést, közlekedés fejlesztést és közvetlen települési együttműködést szolgáló fejlesztési javaslatok mindkét ország és a határ két oldalán lévő megyék közös érdekeit szolgálják.

4. A KONCEPCIÓ HATÁSA AZ ÁLTALA BEFOLYÁSOLT TERVEKRE

Közvetlenül hatást gyakorol a megye területfejlesztési stratégia programjára, gazdaságfejlesztési részprogramjára, közvetetten az országos területi és ágazati operatív programokra, valamint a megyei ágazati tervekre. (pl: környezetvédelmi program) Mindezekre külön stratégiai környezeti vizsgálat készül, így a továbbgyűrűző hatások a programozást kísérő SKV-ban kerülnek majd bemutatásra. További kifejtés ezért, ezen a szinten nem indokolt.

A terv és a környezeti értékelés párhuzamos készítése garantálja, hogy minden olyan javaslat (ajánlás) és intézkedés beépül a koncepcióba, ami a terv következtében esetlegesen fellépő, környezetre káros hatások elkerülése, mérséklése vagy ellentételezése érdekében lehetséges.

5. A KONCEPCIÓ TÁRSADALMI SZEMPONTÚ HATÁSVIZSGÁLATA

Jelen értékelés tárgya Borsod-Abaúj-Zemplén megye Területfejlesztési Konceptiójának egyeztetési anyaga. Borsod-Abaúj-Zemplén megye 2014-2020-as uniós költségvetési ciklusra felkészülő, illetve a nagyobb távra, 2030-ra kitekintő, a megye jövőképét megfogalmazó területfejlesztési koncepciója hangsúlyosan törekszik a megye környezeti, gazdasági és társadalmi folyamatainak integrált kezelésére.

A helyzetértékelő munkarész és a megyei koncepció a 218/2009 (X.6) Kormányrendelet 1. számú mellékletében szereplő tematika és a Nemzetgazdasági Minisztérium háttérintézménye, a Nemzetgazdasági tervezési Hivatal útmutatójának elvárásai szerint kellett, hogy elkészüljön.

Külső szakértők – Vital Pro Vezetési Tanácsadó és Szolgáltató Kft. – közreműködésével készült el a Helyzetértékelés c. munkarész, amit a Közgyűlés 2012. novemberi határozatával továbbtervezésre alkalmasnak nyilvánított. Ezt követően kezdődött meg a 2013 őszéig tartó koncepcióalkotási folyamat, amelynek javaslattevő fázisában készül az előzetes környezeti-gazdasági- társadalmi hatásvizsgálat, amelyet a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Önkormányzat megbízása alapján a Város-Teampannon Kft. készít.

A véleményezésre megküldött előzetes környezeti értékelési tematika alapján **a környezeti értékelés** bemutatja a hatásvizsgálat kidolgozásának folyamatát, valamint a hatásvizsgálat tárgyát képező területfejlesztési koncepció tartalmát és célkitűzéseit. Kimerítően taglalja a fejlesztési koncepcióban megfogalmazott célrendszer megvalósulásától **várható pozitív, illetve negatív környezeti hatásokat**, továbbá a meg nem valósulás esetén bekövetkező közvetett vagy közvetlen konfliktushelyzeteket.

A területfejlesztési koncepció elsődleges célja a területhasználat módjának és struktúrájának tudatos szervezése annak érdekében, hogy az ember és környezete hosszútávon fenntartható egyensúlyba kerüljön. A területfejlesztési koncepció hatásvizsgálatán belül a kialakított célrendszerrel összefüggésbe hozható társadalmi-gazdasági hatásrendszer vizsgálatának célja, hogy a koncepció területhasználatot és környezeti állapotot érintő hatásainak, valamint a megye gazdasági – társadalmi fejlődését szolgáló célrendszerének integritását, illetve a kívánatosnak tartott jövőképek való megfelelését vizsgálja.

5.1 A MEGYEI TERÜLETFEJELSZTÉSI KONCEPCIÓ TÁRSADALMI-GAZDASÁGI HATÁSVIZSGÁLATÁNAK FOLYAMATA

A megyei területfejlesztési koncepció célrendszere a helyzetfeltáró munkarész megállapításaira alapozva került kidolgozásra. A helyzetfeltárás során sokoldalú elemzésre kerültek a megyére vonatkozó társadalmi és gazdasági adatok. Ezek alapján kirajzolódtak a megyére jellemző területi egyenlőtlenségek, illetve a kezelést igénylő konfliktusok. A meglévő adottságokból kiindulva, a helyi erősségeket és gyengeségeket, előnyöket és hátrányokat figyelembe véve igyekszik a területfejlesztési koncepció differenciált célrendszert kialakítani a megye különböző területegységei vonatkozásában. Nehezíti a koncepció célrendszerének átfogó értelmezését, hogy a javaslatértékelési

szakaszban nem került kidolgozásra egy világos, szemléletesen ábrázolható célhierarchia rendszer. A hatásvizsgálat tárgyát képező munkaanyagban (Javaslati rész II. kötet) nem különülnek el egyértelműen a célhierarchia egyes szintjei (átfogó célok, stratégiai célok, területi célok, horizontális célok, részcélok, prioritások, beavatkozások, intézkedések). A természeti adottságok mellett, gazdaság- és társadalomföldrajzi különbségeik alapján lehatárolható, és ennek megfelelően területfejlesztési szempontból differenciáltan kezelendő térségek nem kapnak kiemelt hangsúlyt, illetve nehezen értelmezhetőek a koncepció jelenlegi fázisában. A koncepció a megye területi egységeit elsődlegesen foglalkoztatási körzetekként értelmezi. A **jövőképpen 4** meghatározó foglalkoztatási körzet kerül megnevezésre: 1) Borsodi ipari tengely: Miskolc, Tiszaújváros, Kazincbarcika, Ózd; 2) Zemplén – Tokaj-Hegyalja (Bodrogköz); 3) Abaúj-Cserehát; 4) Mezőkövesd térsége. A **stratégiai célok között 3** kiemelt foglalkoztatási körzet kerül megemlítésre: 1) Borsodi tengely: Mezőkövesd, Tiszaújváros, Miskolc, Kazincbarcika, Ózd; 2) Zemplén – Tokaj-Hegyalja (Bodrogköz); 3) Abaúj-Cserehát. A **területi célok meghatározása során** (2.3. fejezet) **6** foglalkoztatási térségről esik szó: 1) Borsodi tengely: Miskolc, Tiszaújváros, Kazincbarcika + Ózd; 2) Tokaj-Hegyalja – Zemplén térsége; 3) Abaúj-Cserehát térsége; 4) Mezőkövesd – Tiszaújváros térsége; 5) Miskolc város; 6) Szlovák – magyar határ menti együttműködések.

A megyei területfejlesztési koncepció stratégiai környezeti hatásvizsgálata során – a koncepció készítéséhez hasonló módon - sokszor egymással ütköző elvárásokra kell tekintettel lenni. Pl. az ipari parkok, illetve az alulhasznosított/elhagyott rozsdáövezetek direkt módon példázják a területi és gazdasági folyamatok ellentmondásos összefüggésrendszerét. A természetes környezet védelme és fenntartása érdekében az un. barna-, illetve rozsdáövezetek újrahasznosításának, intenzívebb felhasználásának preferálása lenne kívánatos, ugyanakkor a telephelyet kereső vállalkozások számára - gazdaságossági szempontok alapján - legtöbb esetben jelentősen kedvezőbb alternatívát jelentenek a zöldmezős beruházások. A környezet védelmével kapcsolatos ösztársadalmi érdekek ebben az esetben nyíltan ütköznek bizonyos gazdasági érdekekkel. Általában ennél még sokkal összetettebb, indirektebb és szövevényesebb a területi- gazdasági- és társadalmi összefonódások kölcsönös meghatározottságának rendje. A különböző érdekszintek és érdektípusok a gyakorlatban rendre összeütközésbe kerülnek, amit tovább bonyolít, hogy a rövidtávú érdekek gyakran ütköznek a hosszú távú érdekekkel is. A megyei területfejlesztési koncepció feladata a környezeti-gazdasági- társadalmi célok összehangolása, valamint a közép- és hosszú távú érdekek érvényesítése a rövid távú érdekek ellenében, a részérdekek lehető legkisebb sérelmének biztosításával.

A tervezési folyamat jelen szakaszában, a koncepció készítés stádiumában, direkt társadalmi és gazdasági hatások (következmények) nem mutathatók ki, azonban a célrendszer irányultsága, a rendszer koherenciája, vagyis az egyes célkitűzések együtthatása vizsgálható. A hatásvizsgálat eredményeként összességében megállapítható, hogy Borsod-Abaúj-Zemplén megye területfejlesztési koncepciója törekedik a területi – gazdasági – társadalmi folyamatok integrált értelmezésére és kezelésére.

5.2 A TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ CÉLJAINAK, TARTALMÁNAK ÖSSZEFOGLALÓ ISMERTETÉSE, KIEMELVE A TÁRSADALMI ÉRTÉKELÉS SZEMPONTJÁBÓL RELEVÁNS ÖSSZEFÜGGÉSEKET

A koncepció **jövőképe** 2030-ra a népességcsökkenés megállásával, a gazdaságilag aktívak számának gyarapodásával, a foglalkoztatottság szintjének emelkedésével és a munkanélküliség csökkenésével számol. A gazdaság fejlődését elsősorban a magasabb hozzáadott érték és a kutatás-fejlesztés-innováció teljesítménye mozdítja előre. A természeti erőforrások hasznosítása fenntartható módon történik, az energia-felhasználás több mint felét megújuló energiaforrások biztosítják. A szegény, döntően romák lakta települések alacsonyan képzett és alig foglalkoztatott népességének „felzárkóztatását” aktív szociálpolitikai intézkedések és a foglalkoztatáshoz, oktatáshoz és kulturális tevékenységekhez kapcsolódó állami támogatások segítik. A megye perifériáin bőségesen rendelkezésre álló munkaerő elsősorban feldolgozóipari vállalkozások számára jelent vonzerőt. A megye természeti és kulturális értékei növekvő számú igényes látogatót vonzanak. A települések szolgáltatásai bővülnek, a települések egyre rendezettebbé válnak. A megye leveti a kedvezőtlen hatású nehézipari – bányászati örökséghez kötődő képét és egy dinamikusan fejlődő, jövőorientált ipari térség imidzsét ölti magára.

Az **átfogó fejlesztési célok** a megye versenyképességének a megyék átlaga fölötti javulását kívánják elősegíteni 2020-ig. **Területi szinten**, az un. foglalkoztatási központokra (gazdasági agglomerációkra) fókuszál a koncepció (területi kiegyensúlyozás helyett, inkább a növekedésre képes központok fejlődését támogatja), míg **gazdasági téren** a foglalkoztatás bővítését és a teljesítőképesség javítását, az innovációs teljesítmény növekedését kívánja biztosítani. Energiatermelés terén a hagyományos és a megújuló energiahordozók fokozott hasznosításával számol, miközben az energiafelhasználás csökkentését kívánja elősegíteni. **Társadalmi szempontból** a társadalom alkalmazkodóképességének javítását tartja kiemelkedően fontosnak, a szegénység és a szociális kirekesztődés újratermelődésének megakadályozását is ideértve (állami támogatások pozitív diszkriminációja). A **természeti és kulturális értékek (környezet)**, mint társadalmi és gazdasági erőforrások, fenntartható hasznosítását kívánja biztosítani. A társadalmi megújulás és a gazdasági fejlődés a térségközpontok felől a perifériák irányába is kisugárzik, a térségi együttműködések a közszolgáltatások költséghatékony működtetését szolgálják.

A megfogalmazott **stratégiai célok** közül a 2. „A helyi társadalom munkaerőpiaci igényekhez történő alkalmazkodóképességének javítása” elnevezésű cél foglalja össze a társadalmi vonatkozású részcélokat és tervezett beavatkozásokat. (Természetesen a gazdaság fejlesztésére és a környezeti állapot védelmére irányuló stratégiai célkitűzések is pozitív társadalmi hatást gyakorolnak, hiszen az életszínvonal és az életminőség általános javulását eredményezik.) A 2. számú stratégiai cél képzési- és szakképzési rendszerek fejlesztésére irányuló rész céljai a megyében élők munkaerő-pozíciójának javítására, illetve a képzett munkaerőre alapozott beruházások ösztönzésére irányulnak. További rész célok a leszakadt társadalmi csoportok felzárkóztatására, a lakosság egészségi állapotának javítására, valamint a szociális ellátó kapacitások mennyiségi és minőségi fejlesztésére irányulnak.

A koncepció **horizontális** jellegű fejlesztési céljainak különösen fontos szerepe lesz a program megvalósításában, főként a támogatandó projektek kiválasztásában. Direkt társadalmi vonatkozással

bír a hátrányos helyzetű csoportok bevonása a fejlesztésekbe, valamint a korszerű információs és kommunikációs technológiák eljuttatása e társadalmi csoportokhoz.

A koncepcióban az átfogó célok és a stratégiai célok rendszerén túl a **területfejlesztés elvei**, valamint a **területfejlesztés eszköz- és intézményrendszere** is megfogalmazásra került (4. és 5. fejezet).

A megye területfejlesztési elvei alapvetően nem különböznek az Európai Unió és az országos területpolitika elveitől, de a megye sajátosságainak megfelelően a koncepció igyekszik kiegészíteni azokat. A döntési és végrehajtási mechanizmusokat meghatározó alapelveken – szubszidiaritás, adicionalitás, partnerség – túl, az **esélyegyenlőség**, valamint a **globális kitettség csökkentése, az alkalmazkodóképesség és a változásra való nyitottság növelése** elvének van közvetett és közvetlen hatása a megye társadalmi és gazdasági fejlődésére. Az esélyegyenlőség fokozottabb és ellenőrizhetőbb módon való érvényesítése az oktatásban, az egészségügyi és egyéb közszolgáltatásokban, valamint a munkaerőpiacon, a fennálló társadalmi konfliktusok enyhítését, a társadalmi együttműködés hatékonyságát kívánja előmozdítani. Az alkalmazkodóképesség és a változásra való nyitottság növelése egyfelől az egyének (munkavállalók), másfelől a gazdaság versenyképességét fokozza a **technológiai innováció** révén. A **társadalmi és szervezeti innováció** kibontakozásával a helyi közösségek erősödnek, a társadalmi részvételre épülő kezdeményezések kapnak teret.

Az 1114/2013. (III.8.) Kormányhatározat szerint a 2014-2020 közötti európai uniós fejlesztési források felhasználásának átfogó célja a fenntartható, magas hozzáadott értékű termelésre és a foglalkoztatás bővítésére épülő gazdasági növekedés. A területfejlesztés eszköz- és intézményrendszerének markáns új elemei ennek megvalósulását támogatják. Az **Integrált területi beruházások (ITI)** és a **Közösségi szinten irányított helyi fejlesztések (CLLD)** keretében a különféle Európai Alapok együttes felhasználására (összevonására) kerülhet sor, ezzel is ösztönözve és erősítve a komplex térségi programozást, az ágazati szemléletű projektgenerálással szemben. A **komplex térségi programozás** előnyeinek hangsúlyozása az ágazati projektgenerálás gyakorlatával szemben, a megyei területfejlesztési koncepció kiemelt üzenete kell, hogy legyen a továbbtervezés, az operatív programozás felé.

5.3 A KONCEPCIÓ CÉLRENDSZERÉNEK MEGVALÓSÍTÁSA, ILLETVE MEG NEM VALÓSULÁSA ESETÉN VÁRHATÓ TÁRSADALMI HATÁSOK:

5.31 A NÉPESSÉG TERÜLETI ELHELYEZKEDÉSÉRE

A jövőképpen 2030-ra a lakónépesség fogyásának megállásával számol a koncepció. Ez azonban a népesség előreszámítások szerint sajnos nem fog bekövetkezni. A demográfiai törvényszerűségek szerint a szülőképes korosztályok csökkenése következtében a születésszám radikális emelkedése nélkül erre nincs esély. A népességfogyást egyedül az erősen pozitív vándorlási egyenleg mérsékelhetné, de jelentős külföldi betelepeléssel nem számol a koncepció.

Népességszámok kistérségenként¹

Naptári év január 1.	2011	2013	2020	2027	2034	2041
Miskolci	262848	258923	245631	232993	220043	206579

¹ Rédei M., Kincses Á. (2010) Települési népesség előreszámítás. Savaria University Press, Szombathely, 2011.

Népességszámok kistérségenként¹

Naptári év január 1.	2011	2013	2020	2027	2034	2041
Edelényi	35351	34938	33645	32583	31473	30407
Encsi	24448	24557	24842	25212	25377	25370
Kazincbarcikai	59978	58916	55259	51750	48198	44634
Mezőkövesdi	42639	42078	40230	38517	36671	34743
Ózdi	69673	68428	64276	60781	57632	54711
Sárospataki	25453	25006	23549	22343	21089	19834
Sátoraljaújhelyi	22924	22475	20968	19727	18477	17179
Szerencsi	43562	43135	41735	40382	38865	37162
Sziksói	19197	19127	18993	19021	18927	18762
Tiszaújvárosi	32810	32525	31469	30310	28893	27287
Abaúj-Hegyközi	14768	14564	14014	13630	13287	12876
Bodrogközi	17634	17477	17097	16950	16819	16664
Mezőcsáti	14578	14458	14094	13791	13464	13081
Tokaji	13624	13323	12355	11529	10679	9811
Összesen:	699487	689930	658157	629519	599894	569100

A népesség területi elhelyezkedésében jelentős változás nem következik be. A foglalkoztatási központok sikeres gazdasági megerősödésével a munkahelyek számának gyarapodása várható és az elérhetőség javulása következtében a napi ingázások mennyisége fog megnövekedni. A társadalmi mobilitás (nem a lakóhely változtatás) terén, az esélyegyenlőséget biztosító oktatási programok támogatása eredményezhet pozitív változást a hátrányos helyzetű, köztük roma fiatalok közép- és felsőfokú oktatásba való jelentős arányú bekerülésének biztosításával.

5.2. A FOGLALKOZTATÁSRA

A foglalkoztatási mutatók javulása, a munkanélküliség mértékének csökkenése az 1. „*Gazdasági versenyképesség javítása, munkahelyteremtés és innovációs tevékenységek ösztönzése*” és a 3. „*Munkerő-piaci központok elérhetőségének javítása*” elnevezésű stratégiai célok megvalósításától várható. Ugyanakkor a piaci kihívásokra rugalmasan reagáló szak-, felnőtt- és felsőfokú képzési rendszer fejlesztése (2. stratégiai cél), valamint a munkahelyek elérhetőségének javulása nélkül az urbanizált térségektől távol élők foglalkoztatási esélyei nem fognak javulni. Hasonlóan negatív következménye lesz, ha a 4. „*Az egyedi természeti és kulturális erőforrások fenntartható hasznosítása*” stratégiai célkitűzés keretében a világörökségi területek és egyéb turisztikai potenciálok hasznosításának fejlesztése nem eredményez további helyi foglalkoztatási lehetőségeket, illetve ha a dombvidéki (Cserehát, Bodrog mente, Encs, Edelény,) valamint a Tisza menti térségekben nem sikerül az integrált zöldség- és gyümölcsstermesztési rendszerek felépítése, vagy a hagyományos ártéri tájgazdálkodáshoz kapcsolódó adottságok hasznosítása.

5.3. A SZABADIDŐ ELTÖLTÉSRE, A REKREÁCIÓ TERÜLETI FELTÉTELEIRE

A megye területén a szabadidő eltöltése és a rekreáció területi feltételei elsősorban az erdők, a hegyes-dombos tájak, a folyóvizek, a gyógy- és termálvizek, valamint a védett természeti területek hasznosításával és megóvásával függ össze. A területfejlesztési koncepció alapján a turizmus, az idegenforgalom fejlődése és a megyei lakosság szabadidős lehetőségei szorosan összefüggnek. A megye rendkívül gazdag védett természeti és kulturális értékekben, melyekben jelentős fejlesztési kapacitás rejlik. Ezeket foglalja össze a 4. „*Az egyedi természeti és kulturális erőforrások fenntartható*

hasznosítása” c. stratégiai cél. Ha nem sikerül a kitűzött részcélok megvalósítása, az nemcsak a foglalkoztatás szintjének általános javulását veszélyezteti, de jelentős bevételkiesést okoz, valamint a helyben élők egészségtudatos életmódra való nevelésének, mozgáshoz és szabadidős tevékenységeket biztosító infrastruktúrához való hozzájutásának lehetőségét is gátolja.

5.4. A NÉPESSÉG ÉLETMINŐSÉGÉRE ÉS EGÉSZSÉGI ÁLLAPOTÁRA, SZOCIÁLIS HELYZETÉRE

A népesség életminőségének, egészségi állapotának és szociális helyzetének javítása a 2. „*A helyi társadalom munkaerő-piaci igényekhez történő alkalmazkodóképességének javítása*” elnevezésű stratégiai célban fogalmazódik meg. A népesség életminőségére társadalmi szinten legnagyobb hatást az iskolázottság, a képzés általános szintjének emelkedése gyakorol. Ezen belül a piacképes szaktudásnak, az idegennyelv-ismeretnek és az élethosszig tartó tanulásnak van legnagyobb szerepe. Ha nem sikerül a leszakadó társadalmi csoportok foglalkoztatási és oktatási hátrányainak jelentős mértékű csökkentése, a munkaerőpiaci és oktatási esélyegyenlőség javítása, a társadalmi feszültségek eskalálódni fognak, a munkaerőpiacon hiányozni fognak a korszerű technológiai elvárásoknak megfelelő munkavállalók, kevesen és keveset fognak adózni a munkajövedelmek után, növekedni fognak a társadalomra háruló szociális és egészségügyi kiadások.

A lakosság egészségi állapotának javulása nem várható csupán a felvilágosító programoktól. A lakhatási feltételek javítása, a gyermekkori alultápláltság megszüntetése, az egészséges táplálkozás elterjedéséhez szükséges életszínvonal-emelkedés, a prevenció, a mindenki számára elérhető szűrések és egészségügyi alapellátás biztosítása – mind-mind szükséges feltételei az általános egészségi állapotban elérhető javulásnak.

Az egyre idősödő társadalomban a szociális ellátási kapacitások bővítése, és újszerű megoldások alkalmazása válik szükségessé. A deprivált társadalmi közösségek körében (egyes lakótelepek, kistelepülések) közösségsszervezők bevonása indokolt a koncepció szerint. A közösségsszervező önmagában keveset tud elérni, de a helyi lakosság bevonásával kidolgozott és megvalósított, integrált oktatási – családsegítési – foglalkoztatási - lakókörnyezet fejlesztési program ciklusokon átívelő támogatásával tartós javulást lehet elérni.

5.5. A TÁRSADALOM BIZTONSÁGÉRZETÉRE, VESZÉLYEZTETETTSÉGÉRE

A társadalom biztonságérzetére a környezet minőségét (egészségügyi ártalmak csökkentése, ár- és belvíz károk elleni védelem, hosszú távú energiabiztonság) elsődlegesen szem előtt tartó 6. „*Környezeti állapot és környezetbiztonság*”, valamint az 5. „*Az energia megújuló forrásokból történő előállításának és helyi felhasználásának, valamint az energiahatékonyságnak az ösztönzése*” című stratégiai célok vannak hatással. A koncepcióban megfogalmazott részcélok és beavatkozások hosszú távon szolgálják az életminőség javítását. Ezt egészíti ki a horizontális célok között szereplő elvárás a fenntartható környezet- és tájhasználatra, valamint a barnamezős területek hasznosítására vonatkozóan.

6. A KONCEPCIÓ GAZDASÁGI SZEMPONTÚ HATÁSVIZSGÁLATA

6.1. A JAVASLAT HATÁSA A TÉRSZERKEZETRE

Egy térség (megye) térszerkezetét elsősorban a jellemző területhasználat, valamint a kialakult műszaki infrastruktúrahálózat határozza meg. A koncepció tervtípusának jellegéből adódóan, valamint a „nagyobb lépték” miatt csak eltérő mélységben és mértékben állapítható meg a javaslatok szerkezetre tett hatása.

6.1.1 MŰSZAKI INFRASTRUKTÚRA VÁLTOZÁSOK

A munkaerő-piaci központok elérhetőségének javítása stratégiai cél keretén belül felsorolt közúti közlekedési utakon javasol a terv jelentősebb változásokat. A konkrét javaslatok mindegyike már szerepel valamely területrendezési tervben (OTrT, BAZ MTrT), így közvetlenül nem a területfejlesztési koncepció van hatással a térszerkezetre, hanem már korábban készült tervek határozták meg ezt. (Itt jegyezzük meg, hogy az OTrT módosítása jelenleg folyamatban van, a módosítás nem tervez változásokat a térszerkezetben). A térszerkezet alakulására elsősorban a Miskolc és Kassa között tervezett autópálya lehet jelentős hatással, hiszen teljesen új, független nyomvonalon fogják megépíteni, viszont azt is ki kell emelni, hogy meglévő közlekedési folyosóban (meglévő főúttal, vasútvonallal párhuzamosan) kerül elhelyezésre. Jelentős térszerkezeti változásokat eredményezhetnek a területrendezési tervekben szereplő új főúti kapcsolatok is, melyet tovább árnyal az a tény, hogy az új főutak nagyrészt meglévő országos mellékutak nyomvonalát vennék igénybe. Megyei léptékben a térszerkezet kisebb korrekciójának tekinthetők a főutakon, országos mellékutakon tervezett elkerülő utak.

6.1.2 TERÜLETHASZNÁLAT VÁLTOZÁSOK

A területfejlesztési koncepció – a tervtípus jellegéből adódóan – nem nevesít konkrét területhasználatokat, nem határoz meg konkrétumokat a területhasználat változással összefüggésben, vagy egyes területek rendeltetésének változására (pl. település, városrész) vonatkozóan. Ennek ellenére a koncepció célrendszerének bemutatásánál kiolvashatók bizonyos alapelvek, melyek a területhasználat alakulását általánosságban befolyásolhatják.

Összességében megállapítható, hogy a koncepció minden eleme a környezeti állapot javítása felé hat, mely áttételesen a területhasználatra is hatással van. Ezek közül kiemelendő, hogy a horizontális jellegű fejlesztési célok között szerepel barnamezős területek, a használaton kívüli épületek, területek újrahásznosításának szükségessége a zöldberuházások helyett, ezzel is ellensúlyozva a beépítetlen területek túlzott igénybevételét.

A 6. Környezet állapot és környezetbiztonság javítása stratégiai célokban ismertetett elvek és javaslatok elsősorban védelmi célúak (pl. kistelepülések természeti, táji értékeinek megóvása, vizekkel veszélyeztetett településrészekben az építések korlátozása), melyek a védelmi funkcióval összhangban lévő területhasználat fennmaradását jelentik. Sőt a javaslatok egy része (pl. a vizes élőhelyek ökológiai táj-rehabilitációja, a bányászati tevékenységek korlátozása/beszűntetése a kiemelt turisztikai vonzerőt képviselő világörökségi területeken, tájsebek, roncsolt területek tájrehabilitációja) olyan típusú területhasználat változást idézhetnek elő, melyek egyértelműen javítják az érintett térség környezetállapotát.

6.2 A JAVASLAT HATÁSA A TERMÉSZETI ERŐFORRÁSOKRA (A KIAKNÁZÁS LEHETŐSÉGEI ÉS KORLÁTAI)

A megye jövőképeinek része a megye természeti erőforrásainak 2010-hez képest magasabb szintű hasznosítása fenntartható módon. Ezt oly módon kívánják elérni, hogy a mezőgazdasági termékkibocsátás és exportértékesítés bővülne (zöldség, gyümölcs, kertészeti ágazatban történő foglalkoztatás növeléssel párhuzamosan). Elsősorban a táji adottságoknak megfelelő termékek termesztésén és helyben történő feldolgozásán keresztül érnék el a célt. Ezen belül kiemelik a Tokaji borvidék értékeinek megőrzését és nemzetközi versenyképességét. A mezőgazdaságból élők jövedelme emelkedne, saját egyedi termékekkel, biotermékekkel bekapcsolódva a kereskedelmi vérkeringésbe. A fizetőképes gazdasági szereplők száma megnövekszik, és további fejlesztéseket generálnak, miközben a természeti erőforrások mennyisége nem csökken (termőföld, víz).

Ha a negatív forgatókönyvet tekintjük, akkor a mezőgazdaságban továbbra is meghatározó lesz a kizsákmányoló gazdálkodás, a tápanyag visszapótlás hiánya, a búza-kukorica-napraforgó-repce monokultúra uralkodása, az alacsony jövedelmezőképességű mezőgazdasági szektor fennmaradása, a föld eltartó képességének alacsony szintje. A megyében nem terjed el a környezetbarát, fenntarthatóbb biogazdálkodás, integrált gazdálkodás, tájgazdálkodás. Ennek gazdasági hatása továbbgyűrűzik a mezőgazdasághoz kapcsolódó feldolgozó és értékesítő hálózatba is. A telephelyek fejlesztése önerő híján elmarad, állagromlás következik be. A fejleszteni képtelen törpe birtokok száma nő. A tájhasználat sivárrá válik. A mezőgazdaságból élők életszínvonala stagnál, vagy tovább romlik, a helyi piacokon nem lesz helyben termelt (bio)termék. Az import áruk továbbra is uralni fogják a kereskedelmet.

A nemzetközi elvárásoknak megfelelően a megye energia-felhasználásának is több mint a felét a megújuló energiaforrásokból biztosítanák (elsősorban biomassza, ez kiegészítve nap, szél, geotermia és egyéb korszerű technikák). A megye egykori szénbányászatának felélesztésére is kísérletet javasolnak, melyet egy új technológiával környezetbarát módon valósítanának meg. Mivel a szén, mint fosszilis energiahordozó kimerülő természeti erőforrás, kiaknázása és energiává alakítása gazdasági szempontból fontos a megye számára, a közvetett hatása a többi energiahordozóra és erőforrásra pozitív is lehet, mivel megkíméli azokat. A helyi energiaellátás mindenképpen pozitív hatású a megye gazdasági stabilitásának eléréséhez, tekintve a nemzetközi piacon egyre emelkedő import fosszilis energiaárat. A megye kedvező adottságaihoz tartozik a kiaknázatlan szénmennyiség, melynek kutatása ma is kiterjedt. A szénbányászat kutatás és új bányanyitás környezeti elemekre gyakorolt esetleges negatív hatásai és magas költsége, korlátozó tényező lehet a megyében. Körültekintő környezetvédelmi hatásvizsgálatok és intézkedések, valamint gazdaságilag stabil befektetők bevonására van szükség, hogy hosszú távon is megvalósulhasson a stratégiai cél.

A fenntartható típusú megújuló energia hasznosítása mindenképpen pozitív hatást eredményez, és hosszú távon megőrzi a megye érzékeny természeti erőforrásait. Az erdők illegális kivágása megszűnik, vagy lecsökken. Az értékes erdőállomány területe nem csökken tovább. Az újra életre keltetni kívánt szénbányászat hatására a gazdaságban ismét megjelennek a bányászathoz kapcsolódó egykori hagyományos szereplők. A gazdasági eltartóképesség növekszik, az életszínvonal emelkedhet az elmaradott hátrányos helyzetű megyei térségekben, különösen a Borsodi-medencében (Ózd, Putnok térsége).

A megújuló energiafelhasználás elmaradása több szempontból hátrányosan érintené a megye természeti erőforrásait. Az erdőgazdálkodás, fakivágás és pótlás egyensúlya felborulna, az illegális erdőirtás megmaradna, esetleg tovább nőne. A faanyag ára egyre emelkedne. A tisztaszén technológián alapuló helyi energia-előállítás költségkímélőbb módja helyett a költséges és a helyiek által egyre inkább megfizethetetlen energiát kellene alkalmazni. Az import gázenergiának nem lesz konkurenciája, és egyre többen állnak át egyéb környezetkárosító, erőforrás pusztító energiaellátásra. A geotermikus energia kihasználatlansága miatt a távfűtés- és melegvíz szolgáltatás üzemeltetői egyre drágábban szállítják majd az energiát.

A megyei területfejlesztési koncepció célrendszerében külön átfogó célként van megnevezve a *„Természeti és kulturális erőforrások hatékonyabb fenntartható hasznosítása”*, valamint ehhez kapcsolódóan stratégiai cél *„Az egyedi természeti és kulturális erőforrások fenntartható hasznosítása”* és *„Az energia megújuló forrásokból történő előállításának és helyi felhasználásának ösztönzése”*.

A stratégiai célon belül külön szerepel a *„Zöldség- és gyümölcsstermesztés, állattenyésztés, valamint a helyi, tájjellegű élelmiszeripari termékek kisipari előállítása, hűtőházak és elsődleges feldolgozók létesítése, öntözés támogatása”, „A zöldség-, gyümölcsstermesztést szolgáló hőenergia hasznosításának a támogatása”* és *„A mezőgazdasági tevékenységek bővítésével a falusi háztáji gazdálkodás beindítása, valamint a vadászati hagyományok ápolása és a halászati tevékenységek és feldolgozási kapacitások bővítése”* is.

Ez mindenképpen kedvező hatást vált ki a megye gazdasági helyzetében azáltal, hogy a helyi adottságokra épülő termelés jövedelme helyben marad és továbbfejlesztést indukál. A fizetőképes kereslet is megnő az egészségesebb, helyi termékek iránt.

A koncepció kiemelt prioritásként kezeli a nem megújuló, felszín alatt található nyersanyagok energetikai célú fenntartható hasznosítását, a szén és energia stratégiába illeszkedő komplex gazdaságfejlesztési rendszer felépítésének támogatását, mint a bányanyitásokat, a tisztaszén-technológia energetikai fejlesztést, a lakossági kazánprogram támogatását. A megye támogatja a bükkábrányi lignit bánya termelésének folytatását, az edelényi lignitkutatást, három új szénbánya nyitását Farkaslyuk, Dubicsány és Tardona térségében. Tervezi a megye a szénbányászatra épülő villamos-energiatermelő erőmű beindítását is, melynek komoly környezeti hatásai korlátozó tényezőt jelenthetnek, attól függően, hogy egy már most is szennyező tevékenységű telephelyen valósul-e meg. Ugyanígy támogatják a nemesfém és egyedi kőzet bányák térségében a fejlesztéseket (Rudabánya, Pálháza). Az egykori hagyományos bányászterületekben a helyi gazdaság megerősödik, a képzetlen munkaerő foglalkoztatása is a program része.

Az *„energia megújuló forrásokból történő előállításának és helyi felhasználásának ösztönzése”* stratégiai cél keretében több lehetséges programot vázol fel a megye. Jelentős pozitív gazdasági hatása a programnak, hogy segíti a nagyobb intézmények, ipari területek, távfűtőművek energiaköltségeinek csökkentését, valamint az energiára fordított jövedelmek helyben tartását. A gazdasági központokban a hatékony és olcsó energia eléréséhez szükséges energetikai beruházások is megvalósulhatnak.

Konkrét javaslatot is megfogalmaz a koncepció a megújuló energia hasznosítására: szélerőműpark létesítése Cigánd térségében (Bodrogközi fejlesztések kiemelt beruházása), és a Sajó-völgyében.

A biomassza erőművek, a geotermikus energia fűtési célú alkalmazása, a vízenergia és a föld-hő szivattyú fűtési rendszerek hőszivattyú gyártás telepítésével elnevezésű programoknál nem nevez meg konkrét helyszíneket, azt általánosan az egész megyében javasolja a koncepció. Fontos javaslat a természeti erőforrások fenntarthatóságát tekintve az energiafogyasztás csökkentésének és a megújuló energiaforrások alkalmazásának ösztönzése a lakosság, az intézmények és a vállalkozások körében, illetve az energiaveszteség minimalizálása a fogyasztói és termelő rendszereknél.

6.3 A JAVASLAT HATÁSA A TELEPÜLÉSRENDSZERRE

A megyei településrendszere a koncepció következtében nem változik, de az egyes stratégiai célokhoz rendelt programok megvalósulása a megye minden településére pozitív hatást fejt ki. A helyi gazdaság fejlesztése, vállalkozási övezetek létrehozása a leghátrányosabb helyzetű kistérségekben a településhierarchia minden szintjén kiemelt jelentőségű, a kistépülések többsége számára az egyetlen kitörési pontként kínálkozik a vállalkozás és foglalkoztatás ösztönző kedvezmények kínálata, de a nagyobb településeken és városokban is cél a hagyományos gazdasági szektorok megerősítése, az innovatív és egyedi vállalkozások támogatása.

A megyei koncepció hangsúlyosan kezeli a már meglévő városhálózati csomópontokat (foglalkoztatási központokat) és a települési területkínálat hasznosítását. A legtöbb területspecifikus fejlesztési javaslat a már kijelölt, vagy meglévő oktatási, ipari, gazdasági központokra koncentrál, kiemelve, hogy a zöldmezős beruházásokat kerülni kell, és a barnamezős fejlesztéseket kell támogatni a megyében (OFTK cél is). A horizontális jellegű fejlesztési célok között szerepel a *„Barnamezős területek hasznosítása, illetve a használaton kívül épületek, területek újrahhasznosítása a zöld mezős beruházások helyett. A barnamezős területek kapcsán különös figyelmet kell fordítani az egykori és jelenleg használaton kívüli honvédségi területek és objektumok újrahhasznosítására”*. Ez garancia a további termőföldbevonással járó beruházások elvetésére és a települések indokolatlanul nagy terjeszkedésének kivédésére, kompaktságuk megőrzésére.

A *„Foglalkoztatás bővítése és a gazdaság teljesítőképességének javítása”* átfogó célok, és azon belül a *„Gazdasági versenyképesség javítása, munkahelyteremtés és innovációs tevékenységek ösztönzése”* stratégiai cél kapcsolódik a településrendszerhez. De közvetetten az összes stratégiai cél is befolyásolhatja azt.

A javasolt programok között szerepel „a vállalkozások letelepedését ösztönző iparterületek fejlesztése: pl. Miskolc-dél ipari park kialakítása, ami már részben megkezdődött egy mintegy 1 000 fő foglalkoztatását tervező vállalat betelepüléséhez kapcsolódóan, illetve elsősorban a Borsodi ipari tengely mentén – preferálva a barnamezős területeket - az iparterületek fejlesztésnek előkészítése (tisztta tulajdoni szerkezet, megfelelő szabályozás, megvalósítható vonalas infrastruktúra-fejlesztés) és csak igény esetén beruházások megvalósítása”.

A megyében a leghátrányosabb helyzetű kistérségek fejlesztése érdekében a vállalkozási övezet programban részt vevő térségek, melyek a kormány által meghatározott adókedvezményben részesülhetnek: Edelényi, Encsi, Ózdi, Sárospataki, Sátoraljaújhegyi, Szerencsi, Tokaji, Szikszói, Abaúj-hegyközi, Bodrogközi, Mezőcsáti. A koncepció itt is a barnamezős területekre javasolja az infrastruktúrafejlesztéseket.

A településrendszerre és az egyes települések szerepének meghatározására „a gazdaságfejlesztést ösztönző intézményrendszer kialakítása” program is jelentős hatással lehet, ha megvalósul.

„A logisztikai bázis fejlesztése” program Mezőkövesden képzeli el az elsősorban transznacionális áruforgalom kiszolgálására épülő logisztikai centrum kialakítását az intermodális csomópont adottságaira építve (M3, vasút, repülőtér). Ez a fejlesztési javaslat a megye déli részének gazdasági fellendülését szolgálhatja.

„A vidéki térségek fejlesztése” program a helyi alapszolgáltatások biztosításában, új vállalkozások beindításának ösztönzésében látja a fejlődést, elsősorban a leghátrányosabb helyzetű kistérségekben javasolja biztosítani az adókedvezményeket és foglalkoztatási ösztönzők nyújtását, mely intézkedések különösebb hatással nem lesznek a kialakult vidéki településrendszerre.

A 2.3. fejezetben a fejlesztési célrendszernek területi részegységekre való szétbontása tartalmazza az egyes fontosabb célterületekre vonatkozó javaslatokat. Itt is megjelennek a területrendezési tervben is kidolgozott városhálózati csomópontok fejlesztési tengelyei:

- „Borsodi tengely”: Miskolc-Tiszaújváros-Kazincbarcika és Ózd térsége
- Tokaj-Hegyalja – Zemplén térsége Sátoraljaújhely-Sárospatak „városegyüttes” bázis
- Abaúj-Cserhát térsége
- Mezőkövesd-Tiszaújváros térsége: M3-M30-vasútvonal-repülőtér-M35 tengely
- Miskolc város - Egyetemváros
- Szlovák-magyar határ menti települési együttesek

Ezek a csomóponti fejlesztések tovább stabilizálják a megye településrendszerét, változtatások nélkül.

A 4. fejezetben a terület-felhasználás alapelveire vonatkozó koncepcióelemek között nem csak a barnamezős fejlesztések szerepelnek, hanem a fejlesztéseknek a meglévő területekhez kapcsolása, a települések közti területek lehetőség szerinti természet-közeli állapotban tartása. Ennek pozitív hatása, hogy megakadályozza a települések összenövését és a beépített területek összemosódását, megmaradhat az egyes települések szerkezeti önállósága, helyi identitása.

6.4 JAVASLATOK HATÁSA AZ IPAR ÉS KERESKEDELEM TÉRBELI SZERKEZETÉRE

Koncepcionális szinten nem egyértelműen állapítható meg, hogy az egyes javaslatok konkrétan milyen hatással lehetnek a megye iparának, kereskedelmének térbeli szerkezetére, legfeljebb előre jelezhetnek bizonyos tendenciákat.

Mind a megye jövőképe, mind a stratégiai célok között szerepel a meghatározó foglalkoztatási körzetek kialakulása. Bár térképi melléklet nem készült, de a tájegységek megnevezésével azonosíthatók ezek a térségek: Borsodi ipari tengely (központban Miskolccal), Zemplén-Tokaj Hegyalja (Bodroghöz), Abaúji-Cserhádi területek, Mezőkövesd térsége.

Általában megállapítható, hogy a már kialakult foglalkoztatási központok adottságokra alapozott fejlesztését, megerősítését javasolja a terv, mely tulajdonképpen jelentős változást nem, legfeljebb kisebb módosítást eredményezhet a térbeli szerkezetben. A hatások – részletesebben – a következőképpen határozhatók meg:

- **A kialakult szerkezet erősítésére, fejlesztésére ható javaslatok:** foglalkoztatási térségek kialakulása vonatkozásában Miskolc és térségére (pl. Technológiai park, high-tech zóna létrehozása), Tokaj-Hegyaljára, Abaúj-Cserhátra vonatkozó javaslatok
- **A térbeli szerkezet módosulására ható javaslatok:** gazdaságfejlesztést ösztönző intézményrendszer kialakítása (pl. Üzleti Szolgáltató és Innovációs Központok létesítése), logisztikai

bázis fejlesztése, a foglalkoztatási központok közül Ózd, valamint Mezőkövesd-Tiszaújváros térségével kapcsolatos javaslatok.

6.5 JAVASLATOK HATÁSA A MEZŐGAZDASÁGRA

A megye jövőképe a táji adottságoknak leginkább megfelelő mezőgazdasági növények termesztésére, helyi feldolgozására, helyi termékek előállítására teszi a hangsúlyt, s ezzel összhangban lévő részcélokat, javaslatokat fogalmaz meg az egyedi természeti és kulturális erőforrások fenntartható hasznosítása stratégiai célon belül.

A koncepcióban szereplő javaslatok a mezőgazdasági termelés szerkezetének helyi adottságokhoz történő igazítása felé hatnak (A fejlesztési célrendszer területi részegységekre vonatkozó fejezete a konkrétumokra is kitér). A dokumentumban megjelenik a lehetőségekhez képest jelenleg alacsony arányú zöldségtermesztés és gyümölcsstermesztés volumenének növelése, a halászati tevékenységek, vadászati hagyományok ápolása, a helyi termékfeldolgozás elősegítése, a térségközpontokban történő értékesítése. Tehát **a javaslatok egyúttal a termékszerkezet bővítésére vannak hatással**, miközben a koncepció a meglévő és kiemelkedő helyi termékek védelmét, fejlesztését is szem előtt tartja (pl. Tokaji, Bükkaljai borvidék).

Az európai trendekkel összhangban megjelennek a környezetet kímélő, **kevésbé intenzív és a helyi adottságokhoz alkalmazkodó mezőgazdasági termelésre való törekvések**. Így a koncepció megfogalmazza a hagyományos ártéri gazdálkodás folytatására, a NATURA 2000 területekre vonatkozó szabályokkal összhangban lévő termelésre, az extenzív állattartás támogatására, valamint a környezet-egészségügyi szempontból a környezetkímélő növénytermesztésre vonatkozó javaslatokat. A falusi, háztáji gazdálkodás beindítása egyrészt a hagyományok felelevenítését teszi lehetővé, másrészt jelentősen elősegítheti az eltartó-képesség javulását.

Az utóbbi két évtizedben jelentősen csökkent a megye (az ország) állatállománya. Ennek a trendek a megfordítását irányozza elő a koncepció az állattartótelepek modernizálására, korszerű technológiák bevezetésére vonatkozó javaslata.

Az előbb bemutatott koncepcionális javaslatok, valamint képzési programok és tanácsadási szolgáltatások körének bővítése **pozitív hatású a megye mezőgazdaságának versenyképességére és a térség eltartó-képességére**.

A mezőgazdaságot sújthatják leginkább a globális éghajlatváltozás lehetséges következményei. A vízgazdálkodási fejezetben is bemutatott vízkárelhárítással összefüggő koncepcionális javaslatok (a belvizek tározókban történő összegyűjtése, záportározók létesítése, csatornarendszerek kiépítése) elősegítheti a hazánkban egyre gyakrabban előforduló vízkárok (vítöbblem, aszály) hatásának mérséklését.

6.6 A JAVASLAT HATÁSA AZ ERDŐGAZDÁLKODÁSRA

Mint ahogy a helyzetelemzés is utal rá, Borsod-Abaúj-Zemplén megye Magyarország egyik „legerdősebb vidéke”, ahol a megye területének több mint 30%-án erdők helyezkednek el. Ebből következően a megye nagyobb területein fokozottan lehet és kell számolni az erdőgazdálkodás szerepével.

A koncepció több javaslata is összhangban van a fenntartható erdőgazdálkodás követelményeivel. Az erdőgazdálkodás természet- és környezetvédelemben, biológiai sokféleség megőrzésében

betöltött szerepét segítik elő a környezeti állapot és környezetbiztonság javítása stratégiai célon belül megfogalmazott részcélok. Ilyen például a kistelepülések természeti, táji és kulturális örökségi értékeinek megóvására, a magas minőségű környezeti állapot fenntartására, valamint a megye biológiai sokféleségének, így a ritka növény- és állatfajok életterének, élőhelyének megóvására vonatkozó részcélok. A részcélok elősegítik az erdő közjóléti szerepének erősítését, és közvetetten biztosíthatják a 4. stratégiai cél keretén belül bemutatott természeti értékekben és kulturális örökségben gazdag térségek (Pl. Zemplén, Bükk, Aggtelek) turisztikai fejlődését, valamint a vadászati hagyományok ápolását.

Az erdőgazdálkodásra hatással van a 6. Energia megújuló forrásokból történő előállításának ösztönzése stratégiai cél is. A koncepció a biomassza energia előállítása érdekében erdősítést javasol a gyengébb termőhelyi adottságú területeken pl. energiaerdő ültetvények létrehozásával. **A javaslat energiaellátással összefüggő hatásán túl, a helyi gazdaságra (munkahelyteremtés, hozzáadott érték növekedése), valamint a jellemző területhasználatra is kihat.** A rész cél egyébként összhangban van a megyei területrendezési tervben meghatározott erdőtelepítésre alkalmas terület övezetével is, ahol konkrét lehatárolással szerepelnek ezek az erdőtelepítésre alkalmas területek.

A megye különböző területi részegységeire vonatkozó fejlesztési célrendszer esetében a Hegyközi területek feldolgozásának szélesítését emeli ki a koncepció. A feldolgozás bővítése mindenképpen intenzív erdőgazdálkodást igényel.

6.7 A JAVASLAT HATÁSA AZ IDEGENFORGALOMRA

A koncepcióban a 4. *„Az egyedi természeti és kulturális erőforrások fenntartható hasznosítása”* elnevezésű stratégiai cél tartalmazza a természeti és kulturális örökségértékek turisztikai célú fenntartható hasznosításával kapcsolatos koncepcionális elképzeléseket.

A természeti és kulturális adottságok terén és turisztikai attrakciók tekintetében is kiemelkedően gazdag megye turisztikai teljesítménye messze elmarad a potenciálokban rejlő lehetőségektől. A koncepcióban felsorolásra kerülnek a megye különféle turisztikai adottságai, és ezek együttes, összehangolt, térségi alapú fejlesztése a kitűzött cél. A koncepció ennél részletesebben nem tér ki az idegenforgalmi ágazat fejlesztése során megvalósítandó részcélokra.

6.8 JAVASLATOK HATÁSA A VÍZGAZDÁLKODÁSRA

A vízgazdálkodás kérdésköre széleskörű: a fogalom többek között kiterjed a felszín alatti és felszíni vizekre, a kapcsolódó létesítményekre és tevékenységekre, a vizek hasznosítására, valamint a vízkárookra.

Kiemelendő a megye jövőképeben megfogalmazott cél: *„a megye természeti erőforrásainak magasabb szintű hasznosítása valósul meg és ez fenntartható módon történik”*. Ez minden természeti erőforrásra igaz, de – a globális éghajlatváltozást tekintve – különösképpen a vízgazdálkodásra, hiszen a mai viszonyokhoz képest jelentősebb problémát okoznak majd a szélsőséges időjárás okozta vízhiányos (aszályos) és árvizes időszakok rendszertelen és gyakoribb megjelenése, melynek ellensúlyozása, mérséklése kiemelt nemzeti/globális szintű feladat. A fenntarthatóságot továbbá össze kell kapcsolni a tiszta ivóvízzel történő megfelelő gazdálkodással is.

A vízgazdálkodásra hatással lévő koncepcionális javaslatokkal elsősorban a 4. specifikus cél (Az egyedi természeti és kulturális erőforrások fenntartható hasznosítása) részletezésénél találkozhatunk. **A globális éghajlatváltozás hatásainak mérséklésével összhangban vannak a vízkárelhárítással**

összefüggő javaslatok. Így az öntözési rendszerek kiépítésével, vízgazdálkodási beruházások (azaz víztározók, belvízcsatornák) megvalósításával az aszályos időszakok ellensúlyozhatók, a mezőgazdasági károk csökkenthetők. A tározók ugyanakkor az árvizes időszakok okozta veszélyek elhárításában is szerepet játszanak, a káros víztöbbletek visszatartásával csökkentve a gazdasági károk mértékét.

A környezeti állapot és a környezetbiztonság javításában szereplő, többségében a víztöbblet mérséklését célzó részcélok mindegyike az élet- és vagyonbiztonság növelését szolgálja. A koncepció kiemeli a jelentősebb folyók mentén, valamint a hegyvidéki vízfolyásoknál történő ár- és belvízvédelmi beavatkozást, az árvízvédelmi rendszerek további megerősítését, kitér a belterületi csapadékvíz-elvezető rendszerek kiépítésére, záportározók rekonstrukciójára, valamint a belvizek elleni védekezés érdekében a szivattyútelep rekonstrukciójára, belvizek tározókban történő visszatartására.

A koncepcióban megjelenik a tározók többcélú hasznosításának javaslata. Ez elsősorban gazdasági és turisztikai szempontból üdvözlendő, hiszen a több lábbon állást segíti elő egy adott térség számára, viszont meglévő tározók esetén az egyéb vízgazdálkodási, környezetvédelmi, természetvédelmi kérdéseket (pl. vízminőségre, biológiai sokféleség), csak konkrét esetekben lehet eldönteni.

6.9 JAVASLATOK HATÁSA A TÉRSÉG ELTARTÓ KÉPESSÉGÉRE ÉS VERSENYKÉPESSÉGÉRE

Általában megállapítható, hogy a koncepcióban szereplő javaslatok a megye versenyképességének és eltartó képességének növekedését segítik elő.

A versenyképességet – természetesen különböző mértékben – számos tényező befolyásolhatja: így az alkalmazott technológia, a műszaki infrastruktúra, az együttműködések/kapcsolatok, szolgáltatások minősége, foglalkoztatottak képzettségi szintje (s így az oktatás) stb.. A versenyképesség természetesen másképp értelmezhető a megye szintjén, és másképp egy vállalkozás esetén. A megye léptékében a következő javaslatok hatnak **a megye versenyképességének erősödésére:**

- a gazdasági versenyképesség javítására, munkahelyteremtésre, innovációs tevékenységek ösztönzésére vonatkozó javaslatok (különösen: technológiai park fejlesztése, térség, ill. ágazatspecifikus fejlesztések, gazdaságfejlesztést ösztönző intézményrendszer kialakítása, logisztikai bázis fejlesztése, vidéki térségek fejlesztése, információs technológiai fejlesztések stb.)
- a munkaerő-piaci központok elérhetőségének javítására vonatkozó összes javaslat (tram-train, főút/gyorsforgalmi út fejlesztések, országos mellékutak felújítása stb.),
- A helyi társadalom munkaerő-piaci igényekhez történő alkalmazkodóképességének javítása (pl. technológiai haladást követő szakképzési rendszer kialakítása, leszakadó csoportok felzárkóztatásával összefüggő javaslatok);
- A turisztikai vonzerőkben rejlő lehetőség kiaknázására, valamint a kapcsolódó szolgáltatások és szálláshelyek minőségi fejlesztésére vonatkozó javaslatok;
- A mezőgazdaság fejlesztésével összefüggő javaslatok (különösen zöldség- és gyümölcsstermesztés ösztönzése, a Tokaji és Bükkaljai borvidék fejlesztésére vonatkozó javaslatok, állattartó telep modernizálása, helyi termékfeldolgozás, öntözési rendszerek kiépítése stb.)

- Energiahatékonyság és az energiaellátás több lábon állását elősegítő javaslatok (pl. „1 falu-1 MW program” folytatása, tiszta szén technológia bevezetése, stb.)

A térség eltartó képességére közvetetten hatással vannak a versenyképességet javító javaslatok is. **A koncepció egészét tekintve összességében megállapítható, hogy a legtöbb stratégiai cél olyan javaslatokat határoz meg, amelyek elősegítik a térség eltartó-képességének növekedését.** A megye különböző térségeinek eltérő adottságai vannak, melyre alapozva határozza meg a koncepció az eltartó képességet is befolyásoló javaslatokat (területi részegységekre meghatározott fejlesztési célrendszerek).

6.10 A JAVASLATOK HATÁSA A MŰSZAKI INFRASTRUKTÚRÁRA

A műszaki infrastruktúra-hálózat fejlesztési javaslatainak térszerkezet alakító hatása az ezzel foglalkozó fejezetben már bemutatásra került.

Megállapítható, hogy a 3. Munkaerő-piaci központok elérhetőségének javítása stratégiai célban részletesen bemutatott javaslatok **a foglalkoztatási központok gyorsabb elérhetőségét segítik elő.** A meglévő főúthálózaton tervezett települési elkerülő utak, valamint a kapacitásbővítő fejlesztések (pl. a 37. sz. főút gyorsforgalmi úttá/kiemelt főúttá történő fejlesztése) jelentősen gyorsítják a forgalmat, javítják a központoktól távol eső területek elérhetőségét. A teljesen új gyorsforgalmi (Kassa-Miskolc) és főúti kapcsolatok megvalósulása, illetve a térségi jelentőségű mellékúthálózat hiányzó szakaszainak megépítése, hiányzó határ menti kapcsolatok megépítése szintén jelentős javulást jelenthet a térségek gyorsabb feltárázásában. Ezen túlmenően **számos egyéb olyan javaslat** szerepel a koncepcióban, melyek ugyan **nem teszik szükségessé új nyomvonalak kiépítését, de hozzájárulnak a jobb közúti kiszolgáláshoz** (pl. Miskolc keleti kapujában a közlekedési folyosó áteresztő képességének javítása, kerékpáros közlekedés feltételeinek kialakítása, mellékutak karbantartása stb.)

A koncepció több elképzelést is megfogalmaz a vasúti elérhetőség kapcsán: nagytérségi léptékben Budapest, Nyíregyháza, Debrecen irányában, megyei léptékben pedig az elővárosi jellegű közösségi közlekedési fejlesztések révén (Tiszaújváros, Sajószentpéter, Kazincbarcika, Ózd). **Az elővárosi kapcsolati rendszer kialakításával a térségközpont elérhetősége jelentősen javulhat, a menetidő csökkenhet, a közösségi közlekedési szolgáltatások jelentősen javulnak.**

Már a koncepció szint is nagyon sok konkrét fejlesztési javaslatot fogalmaz meg. Javasolt, hogy a programozás előtt egy vizsgálatokkal megalapozott prioritási sorrend és ütemezés kerüljön kidolgozásra szakemberek bevonásával, mert valószínűsíthető, hogy a következő támogatási ciklusban (2014-2020) az elképzeléseknek csak kisebb részére jut támogatási keret.

6.11 JAVASLATOK HATÁSA AZ ENERGIAELLÁTÁSÁRA

A koncepcióban két stratégiai céllal összefüggésben – a megye jövőképeben megfogalmazottakkal összhangban – jelennek meg az energiaellátásra hatással lévő javaslatok: az energia megújuló forrásokból történő előállításának és helyi felhasználásának, valamint az energiahatékonyságnak az ösztönzésével, illetve az egyedi természeti és kulturális erőforrások fenntartható hasznosításával kapcsolatban. **A koncepcióban meghatározott célok az Európában is jellemző trendeket tükrözik. Ezek a célok a megújuló energiaforrások minél szélesebb körű felhasználása, valamint az energiahatékonyság növelése.**

A megújuló energiaforrások esetében a koncepció a megye „helyben lévő” természeti adottságaira alapoz: köztük a biomasszára (a mezőgazdasági melléktermékekre, illetve erdősítésre alapozva), a geotermikus energiára (termálvizekre alapozva), a vízenergiára (meglévő erőművek), valamint a szélenergiára. **Az energiaellátó rendszerek struktúrájának változását, valamint a megújuló forrásból származó energia helyben történő felhasználását eredményezheti** az 1 falu – 1 MW program. Ez tulajdonképpen a „központosított” energiatermelés felől egy decentralizált és szigetszerű energiatermelési rendszer felé történő elmozdulást eredményezhet, amely amellet, hogy olcsóbbá teheti az energiát, a közösségek energiakereskedelemben történő bekapcsolódását is lehetővé teszi.

Ezzel párhuzamosan **a hagyományos energiatermelés erősítését is javasolja** a koncepció a helyi szénvagyonra alapozva. A tiszta szén technológiájának alkalmazása az energiatermelés nagyobb hatásfokán, valamint a szén-dioxid kibocsátás nagymértékű csökkentésén alapul. Mindehhez szénbányák (újra)nyitására van szükség, mint ahogy ezt a koncepció is hangsúlyozza.

Gazdasági szempontból van elsősorban jelentősége a koncepcióban szereplő energiahatékonyság növelésnek, valamint az energiavesztés minimalizálásnak, hiszen ezekkel a költségek, kiadások jelentősen csökkenthetők.

7. KÖZÉRTHETŐ ÖSSZEFOGLALÓ

Borsod-Abaúj-Zemplén Megye Területfejlesztési Konceptiója Javaslatértékelési szakasz dokumentációja 2013. februárjában készült el, a területfejlesztési koncepció, a területfejlesztési program és a területrendezési terv tartalmi követelményeiről, valamint illeszkedésük, kidolgozásuk, egyeztetésük, elfogadásuk és közzétételük részletes szabályairól szóló 218/2009.(X.6.) Korm. rendelettel összhangban.

A koncepció első kötete tartalmazza a Korm. rendelet 1. melléklete szerint a megye társadalmi, gazdasági, környezeti helyzetének részletes elemzését, a második kötet pedig a fejlesztési koncepció munkaanyagát.

A koncepció széleskörű egyeztetése a jogszabályi követelményeknek megfelelően 2013. február és szeptember között történt meg. A vélemények és módosítási javaslatok figyelembe vételével a koncepció 2013. novemberében átdolgozásra került. Az átdolgozott koncepció következetesen figyelembe vette a környezetvédelmi vonatkozású fejlesztési javaslatokat, illetve a kidolgozott fejlesztési célokhoz kapcsolódó környezetvédelmi célzatú kiegészítési, módosítási javaslatokat.

A koncepció környezeti hatásainak értékelése az egyes tervek, illetve programok környezeti vizsgálatáról szóló 2/2005.(I.11.) Korm. rendelet figyelembe vételével került kidolgozásra. A tematika a Korm. rendelet szerinti általános tartalmi követelményekkel összhangban épül fel.

A környezeti értékelés vizsgálja a koncepció összefüggéseit más releváns koncepciókkal, programokkal, tervekkel. (Európa 2020 Stratégia, Területi Agenda 2020, OFTK Területi- és Tematikus Célok, Nemzeti Vidékstratégia, Nemzeti Fenntartható Fejlődési Stratégia, Nemzeti Energiastratégia 2030, Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia, Nemzeti Vízstratégia)

A felsorolt dokumentumok és a koncepció összehasonlító értékelése alapján egyértelműen megállapítható, hogy a koncepció összhangban van az országos stratégiákkal, programokkal és az elfogadás előtt álló Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció fejlesztés-politikai és területfejlesztési céljaival és azok környezetvédelmi összefüggéseivel.

A környezeti értékelés vizsgálja a koncepció területrendezési összefüggéseit is. Összefoglalóan megállapítható, hogy a tervezet összhangban van az Országos Területrendezési Terv és az azzal összhangban készült Borsod-Abaúj-Zemplén Megye Területrendezési Terv céljaival.

A környezeti értékelés szempontjából kiemelten fontos a III. Nemzeti Környezetvédelmi Programmal való összhang vizsgálata. Az értékelés alapján megállapítható, hogy az NKP átfogó céljai:

- a települési élet- és környezetminőség javítása, a környezetbiztonság erősítése,
- a természeti erőforrásaink és értékeink megőrzése,
- a fenntartható életmód, termelés és fogyasztás elősegítése

a koncepcióban megfelelő hangsúlyt kaptak.

Ezt részletezik a környezeti értékelés 3.2 – 3.6 fejezetei, amelyek a tartalmi követelményeknek megfelelő szempontok szerint értékelik a koncepció környezetvédelmi összefüggéseit:

- 3.2. Környezetvédelmi célok és szempontok megjelenése, összefüggései a megyei területfejlesztési koncepcióban;
- 3.3. A környezeti állapot várható (negatív / pozitív) változásai a koncepcióban megfogalmazott célok elérésének hiányában;
- 3.4. A koncepció stratégiai céljainak várható közvetlen hatásai az egyes környezeti elemekre és rendszerekre;
- 3.5. A koncepcióban javasolt célok és fejlesztések várható közvetett és közvetlen negatív környezeti hatásainak feltárása.

A fejezetenként különböző szempontok alapján készült értékelés azt igazolja, hogy a koncepció átfogó és stratégiai céljainak elmaradása meghatározóan kedvezőtlen hatással lehet a megye környezetminőségére. A koncepció céljainak megvalósulása ezzel szemben kiemelten pozitív hatású lesz társadalmi, gazdasági és környezeti szempontból egyaránt.

A fejezetekben kiemelt negatív hatások (pl. bányászat fejlesztése, nehézipar fejlesztése) a részletes programozások, a részletes tervezések során a környezetvédelmi követelmények fokozott érvényesítésével mérsékelhetők.

A környezeti értékelés vizsgálta a koncepcióban foglaltak országhatáron átnyúló hatásait is. Az értékelés alapján megállapítható, hogy környezetvédelmi szempontból a stratégiai célok a szomszédos Szlovákiát – meghatározóan határmenti térségeit – kedvezőtlenül nem érintik. A társadalmi, gazdasági kooperációra vonatkozó fejlesztési javaslatok viszont mindkét ország számára meghatározóan fontosak és hasznosak lehetnek.